

UPRAVNO PRAVO - OPĆI DIO

Romić, Danijela

Educational content / Obrazovni sadržaj

Publication status / Verzija rada: **Accepted version / Završna verzija rukopisa prihvaćena za objavljivanje (postprint)**

Publication year / Godina izdavanja: **2017**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:150:920362>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom](#).

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-01**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Applied Sciences
"Lavoslav Ružička" Vukovar](#)

**Veleučilište
»Lavoslav Ružička«
u Vukovaru**

Danijela Romić

UPRAVNO PRAVO - OPĆI DIO

Izdavač:

Veleučilište „Lavoslav Ružička“ u Vukovaru

Za izdavača:

Doc. dr. sc. Mirko Smoljić, prof. v. š.

Urednik:

Mr. sc. Željko Sudarić, v. pred.

Recenzenti:

Božidar Horvat, pred.

Željka Vajda Halak, pred.

Lektor:

Dr. sc. Borko Baraban

Grafička priprema:

D-ART, Vukovar

Ovaj materijal predstavlja elektroničko izdanje autoriziranih i recenziranih nastavnih materijala (predavanja) iz kolegija Upravno pravo – opći dio. Materijal je besplatno dostupan na internetskim stranicama Veleučilišta „Lavoslav Ružička“ u Vukovaru, odnosno na službenim stranicama kolegija Upravno pravo – opći dio.

Odluku o odobrenju elektroničke publikacije „Upravno pravo – opći dio“ (Klasa: 003-01/17-01/22, URBROJ: 2196-115/17-01-12) donijelo je Stručno vijeće Veleučilišta „Lavoslav Ružička“ u Vukovaru na svojoj 22. sjednici održanoj 22. veljače 2017.g.

ISBN 978-953-7734-16-9

Danijela Romić, univ. spec. admin. publ., v. pred.

UPRAVNO PRAVO – OPĆI DIO

Autorizirana i recenzirana predavanja

elektroničko izdanje

Vukovar, 2017.

PREDGOVOR

Autorizirana i recenzirana predavanja u elektroničkom izdanju iz kolegija Upravno pravo - opći dio predstavljaju nastavni materijal za studente prve godine Upravnog studija Veleučilišta „Lavoslav Ružička“ u Vukovaru. Ta su predavanja namijenjena, osim studentima kolegija Upravno pravo - opći dio, i svim ostalim studentima stručnog Upravnog studija koji imaju želju ili potrebu naučiti, saznati ili se podsjetiti osnovnih pojmova upravnog prava.

Dosadašnja literatura nije pratila izmjene zakonodavnog okvira te je iz tog razloga studentima bilo otežano svladavanje obveza i uspješna priprema navedenog kolegija. Prema mišljenju recenzenata, nastavni će materijali upotpuniti praznine koje su nastale uslijed nedovoljno ažurne obrade materije upravnog prava. Osnovna je literatura udžbenik profesora Ive Borkovića, a posljednje je izdanje udžbenika iz 2002. godine. Radi korekcije svega što je od tada izmijenjeno te radi pronalaženja primjera koji pojašnjavaju teorijske navode iz knjige, potrebno je udžbenik uspoređivati s više od dvadeset različitih zakonskih tekstova na koje se oslanja. Autorica je vođena željom da studentima pokuša olakšati snalaženje i svladavanje osnova upravnog prava pripremila ove materijale. Nastavni materijali nastali su kroz višegodišnju pripremu i predavanja na navedenom kolegiju, a u materijalima su apostrofirani i dodani određeni osobni komentari autorice na važeća normativna rješenja koji trebaju potaknuti studente na promišljanje i vlastito zaključivanje. Autorica nakon svake nastavne cjeline, teorijske analize i razrade ključnih pojmova, daje i pitanja za ponavljanje te nerijetko iznosi i starije teorije određenih instituta, a radi lakšeg praćenja njihova razvoja.

Autorizirana predavanja služiti će studentima kao osnova koju će nadopuniti svojom nazočnošću na predavanjima, slušanjem i bilješkama na predavanjima te će tako imati cjelokupnu materiju potrebnu za polaganje ispita iz navedenog kolegija.

U Vukovaru, veljača 2017. godine

Recenzenti:

Božidar Horvat

Željka Vajda Halak

Sadržaj

Popis kratica

Određivanje pojma uprave

Uprava, Javnopravno tijelo, Tijela javne vlasti, Javna služba, Ustanove, Ustanove - načela, Javne ustanove, Pitanja za ponavljanje

Upravni ugovori

Upravni ugovori u teoriji, Upravni ugovori u RH, Pitanja za ponavljanje

Koncesije

Koncesije, Pitanja za ponavljanje

Nastanak i razvoj upravnog prava i znanosti upravnog prava

Policijsko-apsolutističke države, Nastanak upravnog prava, Upravno pravo u EU, Razvoj u Hrvatskoj, Predmet znanosti upravnog prava, Odnos upravnog prava prema drugim granama prava, Znanost upravnog prava vs. znanost o upravi, Upravnopравни odnos, Pitanja za ponavljanje

Načelo zakonitosti

Podvođenje uprave pod pravo, Objekt načela zakonitosti, Načelo zakonitosti, Načelo zakonitosti u RH, Slučajevi nezakonitosti, Modificiranje načela zakonitosti, Slobodna (diskrecijska) ocjena, Pitanja za ponavljanje

Pravna vrela upravnog prava

Pravna vrela, Podzakonski općenormativni akti, Naputak, Pitanja za ponavljanje

Kontrola nad upravom

Kontrola nad upravom (Kontrola od strane predstavničkog tijela, Pučki pravobranitelj, Povjerenik za informiranje, Kontrola unutar same uprave, Kontrola putem društvenog nadzora, Državno odvjetništvo i druge posebne upravne kontrole, Kontrola putem sudova, Ustavni sud RH i uprava), Pitanja za ponavljanje

Odgovornost za štetu nastalu građanima i pravnim osobama obavljanjem djelatnosti javnopravnih tijela

Nastanak instituta, Odgovornost za štetu, Odgovornost za štetu nastalu protupravnim djelovanjem službene osobe, Odgovornost države za štetu u hrvatskom pravu, Uvjeti odgovornosti, Odgovornost službene osobe za štetu, Odgovornost države za štetu bez pogreške, Posebni slučajevi odgovornosti, Naknada ratne štete, Pitanja za ponavljanje

Osobni status – građanska stanja

Državne matice (Matica rođenih, Matica vjenčanih, Matica umrlih), Osobno ime, Matični broj građana (MBG), Osobni identifikacijski broj – OIB, Osobna iskaznica, Putne isprave hrvatskih građana, Prebivalište i boravište građana, Pitanja za ponavljanje

Državljanstvo

Državljanstvo, Stranac, Državljanstvo u hrvatskom pravu, Reintegracija, Pitanja za ponavljanje

Upravni akt

Upravni akt, Upravni akt u zakonodavstvu, Donositelj upravnog akta, Akti uprave, Upravni akti vs. općenormativni akti, Vrste upravnih akata (Konstitutivni upravni akti, Deklaratorni upravni akti, Upravni akti doneseni po službenoj dužnosti, Upravni akti doneseni na prijedlog stranke, Pozitivni upravni akti, Negativni upravni akti, Pojedinačni i opći upravni akti, Pravno vezani i akti u kojima je sadržana diskrecijska ocjena, Jednostavni i složeni upravni akti, Rješenja i zaključci), Forma upravnog akta, Sadržaj upravnog akta, Dodatci upravnom aktu, Vremensko djelovanje upravnog akta, Retroaktivno djelovanje upravnog akta, Obveznost upravnog akta, Izvršenje upravnog akta, Pravomoćnost upravnog akta, Pogrešni upravni akti, Konkretni akti uprave izvan upravnog akta, Pitanja za ponavljanje

Upravno pravo s obzirom na stvari

Francuska teorija javne domene, Njemačka teorija, Javno dobro (dobro u općoj uporabi), Podjela javnih dobara, Vrste javnih dobara s obzirom na objekt, Podjela javnih dobara prema načinu nastanka, Podjela javnih dobara prema njihovoj namjeni, Podjela javnih dobara prema kriteriju vlasništva, Upravljanje javnim dobrom, Proglašenje postanka javnog dobra, Proglašenje prestanka javnog dobra, Razgraničenje javnog dobra, Uporaba javnog dobra, Zaštita javnog dobra, Pitanja za ponavljanje

Upravnoppravna ograničenja vlasništva

Upravnoppravna ograničenja vlasništva, Izvlaštenje (Izvlaštenje - 1. faza, Izvlaštenje - 2. faza, Izvlaštenje - 3. faza), Pitanja za ponavljanje

Popis literature i pravnih propisa

Danijela Romić, univ. spec. admin. publ., v. pred.
Autorizirana i recenzirana predavanja iz kolegija

UPRAVNO PRAVO – OPĆI DIO

Popis kratica

- JLP(R)S – jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave
- MUP – Ministarstvo unutarnjih poslova
- ZDS – Zakon o državnim službenicima
- ZLP(R)S – Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi
- ZPPI – Zakon o pravu na pristup informacijama
- ZSDU – Zakon o sustavu državne uprave
- ZUP – Zakon o općem upravnom postupku
- ZUS – Zakon o upravnim sporovima
- TDU – tijela državne uprave
- TJLP(R)S – tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave

ODREĐIVANJE POJMA UPRAVE

Uprava

- Definiranje uprave polazi od karaktera društvenog i političkog sustava u kojem uprava ostvaruje vlastitu funkciju.
- administracija vs. uprava
- administration* (upravljanje) vs. *government* (vladanje)
- organizacijsko ili formalno gledište
- funkcionalno ili materijalno gledište

Uprava

- organizacijsko ili formalno gledište - sa stajališta tijela koja obavljaju upravne funkcije kao i sa stajališta forme u kojoj se te funkcije obavljaju (skup tijela s autoritetom vlasti koji osiguravaju brojne zadatke od općeg interesa)
- moguće u sustavima koji počivaju na načelu diobe vlasti

Uprava

- Funkcionalno ili materijalno gledište - polazi od sadržaja upravne djelatnosti, neovisno o formi.
- Javnu upravu u materijalnom smislu čine upravne djelatnosti.
- Negativan način određivanja pojma - uprava je sve što nije zakonodavstvo ili sudstvo.
- Pozitivno određenje pojma - uprava kao funkcija izražava se pravnim aktima koje donosi, odnosno aktivnostima koje poduzima.

Uprava

- Upravna *vs.* izvršna djelatnost – primaran je posao uprave provedba zakona, no ne i jedini.
- Autoritativna *vs.* neautoritativna – odnosi li se uprava prema drugim subjektima s javnim ovlastima i autoritetom vlasti ili bez njega (Svaka uprava ima neku ovlast!).
- Posredna *vs.* neposredna uprava – obavljaju li upravnu djelatnost drugi subjekti izvan upravnog aparata.

Uprava

Javna uprava:

- sva tijela državne uprave i druga tijela i pravne osobe koje obavljaju upravne poslove
- djelatnost društvenih organizacija i pojedinaca kad obavljaju javnu službu (Krbek)
- djelatnost koja primjenjuje pravo Unije u pojedinim i konkretnim situacijama

Uprava

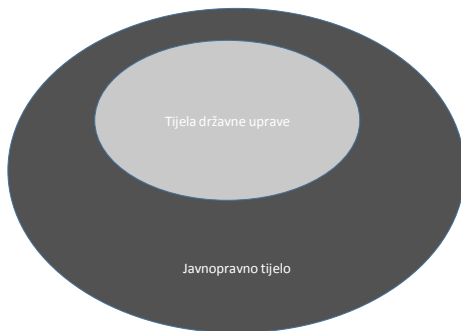
- Najstarija def. M. Smrekar: „skrb države oko promicanja i unapređivanja državnih pučkih interesa, djelovanje države u interesu opstanka i kulturnih težnji njenih članova”
- Pusić: dva značenja pojma: upravne organizacije – skup upravnih organizacija (organizacijski smisao), upravljanje – obavljanje određene djelatnosti (funkcionalni smisao)

Uprava

- Zakonodavno uređenje:
 - tijela državne uprave: ministarstva, središnji državni uredi, državne upravne organizacije i uredi državne uprave u županijama
 - poslovi državne uprave: neposredna provedba zakona, donošenje propisa za njihovu provedbu, obavljanje upravnog nadzora te drugi upravni i stručni poslovi
- ZLP(R)S (upravni odjeli i službe), Vlada RH

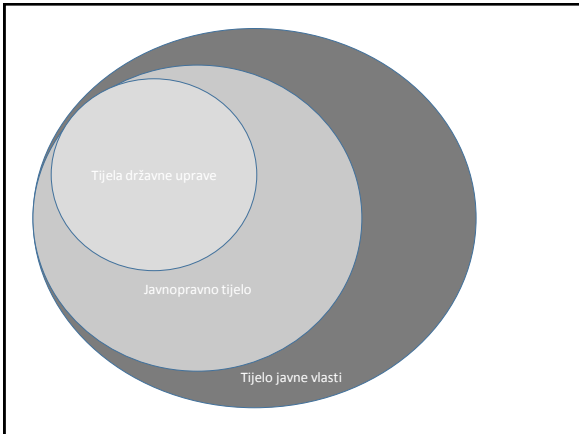
Javnopravno tijelo

- skupni naziv za tijela državne uprave i druga državna tijela, tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave i pravne osobe koje imaju javne ovlasti (članak 1. ZUP-a)

Tijela javne vlasti

- tijela državne uprave, druga državna tijela, tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, pravne osobe s javnim ovlastima i druge osobe na koje su prenesene javne ovlasti, pravne osobe čiji je osnivač Republika Hrvatska ili jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, pravne osobe i druge osobe koje obavljaju javnu službu, pravne osobe koje se u cijelosti financiraju iz državnog proračuna ili iz proračuna jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, kao i trgovačka društva u kojima Republika Hrvatska i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave imaju zasebno ili zajedno većinsko vlasništvo (ZPPI)

Javna služba

- aktivnost uprave po načelima javnog prava (francuski Državni savjet, 19. st.)
- Osnovni je element javne službe opći interes (novija francuska teorija).
- Javno je tijelo svaki obnašatelj prava, a služba koju obavljaju ta tijela jest javna služba (austrijska teorija).
- Svaka djelatnost koja je prijeko potrebna za ostvarivanje opće koristi i zadovoljenje širih društvenih interesa (angloamerička teorija).

Javna služba

- služba čije obnašanje ima za posljedicu izravan ili neizravan udio u obnašanju vlasti temeljem javnog prava i dužnosti zaštite interesa države i druge javne vlasti (Sud pravde)
- formalan pojam - službu obavlja neko javnopravno tijelo (polazište - nositelj)
- materijalan pojam - služba koja ima posebnu važnost za ostvarivanje određenih interesa (polazište - priroda službe)

Javna služba

- Tko daje karakter javnoj službi? Društvo.
- Zbog čega? Zbog izuzetne važnosti određene službe za opći interes.
- Na koji način? Općom pravnom normom:
 - neposredno (izrijekom),
 - posredno.
- Dva su bitna elementa javne službe:
 - zadovoljavanje općih društvenih interesa,
 - pravna norma koja tu djelatnost izdvaja kao posebno bitnu.

Javna služba

- Načela:
 - kontinuiteta - mora se obavljati neprekidno
 - prilagodljivosti - prilagođava se promjenama i potrebama javnog prava
 - primata - u odnosu na privatnu službu
 - nmerkantilnosti - nije cilj stjecanje dobiti
 - jednakosti korisnika - (Babac)
- Najčešći organizacijski oblik u kojem se javna služba obnaša jest ustanova.

Javna služba

- Ustav RH (čl. 44.) – pravo, pod jednakim uvjetima, na sudjelovanje u obavljanju javnih poslova i biti primljen u javnu službu.
- Čl. 61/2. – u javnim službama određenima zakonom može se ograničiti pravo na štrajk.
- Posebni zakoni definiraju pojedine djelatnosti kao javne službe (posredno ili neposredno).

Ustanove

- organizacijski izraz (npr. škola)
- sadržajni (funkcionalni) izraz (npr. djelatnost obrazovanja)
- samostalne vs. nesamostalne
- javna ustanova
- obvezne službe vs. fakultativne
- naplatna služba ili besplatna služba

Ustanove – načela

- samostalnosti
- zakonitosti
- kontinuiteta
- dužnost pružanja usluga
- jednakosti uživatelja službe
- javnosti
- nemarkantilnosti

Ustanove

- Pravna regulacija
 - Zakon o ustanovama kao *lex generalis*
 - razni materijalni propisi kao *lex specialis*
 - ZUP
- Bitni elementi po Zakonu o ustanovama:
 - pravna osoba
 - trajno obavljanje djelatnosti
 - obavlja određene djelatnosti (odgoj i obrazovanje, znanost, kultura, informiranje, sport, tjelesna kultura, tehnička kultura, skrb o djeci, zdravstvo, socijalna skrb, skrb o invalidima i druge djelatnosti)
 - Nije cilj stjecanje dobiti.

Ustanove

- Osnivač - označava domaću ili stranu fizičku ili pravnu osobu.
- Akt o osnivanju donosi osnivač.
- Naziv mora upućivati na njezinu djelatnost.
- Temeljni je opći akt: statut.
- Tijela: upravno vijeće, ravnatelj i stručno vijeće (druga alternativno).
- Nadzor zakonitosti rada provode tijela državne uprave (najčešće ministarstvo).

Javne ustanove

- Osnovana je za obavljanje djelatnosti ili dijela djelatnosti ustanova kad je zakonom određeno da se ona obavlja kao javna služba.
- Osnivač je uvijek javnopravno tijelo (fizičke i pravne osobe samo po izričitom zakonskom dopuštenju).
- Sukladnost osnivačkog akta sa zakonom provjerava ministarstvo.
- Može dobiti javne ovlasti - delegacija nadležnosti.

Javne ustanove

- pravna osnova javnih ovlasti – zakon ili temeljem zakona donesena odluka predstavničkog tijela JLP(R)S
- sadržaj javnih ovlasti – općim aktima uređivati određene odnose, rješavati u pojedinačnim upravnim stvarima o pravima, obvezama i odgovornostima i drugo

Javne ustanove

- Dužnosti:
 - obavljanje javnih ovlasti samo pod uvjetima, na način i u postupku koji su određeni zakonom
 - obveza postupanja po ZUP-u
 - javnost rada
- nadzor nad općim i pojedinačnim aktima koji se obavljaju temeljem javnih ovlasti – tijela državne uprave (upravni nadzor)

Pitanja za ponavljanje

1. Definirajte pojam uprave.
2. Koja je razlika između definiranja uprave prema organizacijskom i funkcionalnom gledištu?
3. Što se, prema trenutačnom zakonodavnom okviru, smatra upravom u Republici Hrvatskoj?
4. Pojasnite razliku između javnopravnog tijela i tijela javne vlasti.
5. Što je javna služba?
6. Pojasnite načelo kontinuiteta javne službe.
7. Što su ustanove?
8. Pojasnite načelo nemerkantilnosti ustanova.
9. Koje su posebnosti javnih ustanova?
10. Što može biti sadržajem javnih ovlasti javnih ustanova?

UPRAVNI UGOVORI

Upravni ugovori u teoriji

- prema Borkoviću: posebna vrsta ugovora (dvostrani pravni akt) što ih država (javnoopravno tijelo) sklapa s trećim osobama (fizičkim ili pravnim) radi ostvarivanja nekog cilja koji je od šireg društvenog interesa, sve pod uvjetima određenim posebnim propisima
- ugovori uprave – sve vrste ugovora koje sklapaju javnoopravna tijela u ime države
- upravni ugovori – užji pojam i odnosi se samo na one ugovore koji imaju određena obilježja

Upravni ugovori u teoriji

- Nastali su u Francuskoj krajem 19. i početkom 20. st.
- Obilježja:
 - Jedan od subjekata uvijek je neko javnoopravno tijelo.
 - Cilj je ugovora uvijek ostvarivanje nekog općeg interesa.
 - Poseban postupak prethodi njihovom sklapanju.

Upravni ugovori u teoriji

- Pravna zaštita može biti osigurana pred redovnim ili posebnim upravnim sudovima.
- Upravni je ugovor samo sredstvo uređenja ispunjavanja prava i obveza o kojima je odlučeno pojedinačnom pravnom normom (upravnim aktom).

Upravni ugovori u teoriji

- Osnovne značajke u francuskom pravu:
 - a) Predmet je ugovora uvijek usmjeren na obavljanje javne službe.
 - b) Posebne ovlasti pridržane jednoj ugovornoj strani (javnopravno tijelo)
 - Ako postoji jedan od tih elemenata, ugovor je upravni.
 - Upravni ugovori prema zakonu - takvim ih je proglasio sam zakon.

Upravni ugovori u teoriji

- U njemačkom pravu:
 - javnopravni ugovor;
 - odlučan je predmet ugovora, on uvijek stvara, mijenja ili ukida pravni odnos u području javnog prava.
- Potpuno su podložni pravnom režimu javnog prava.

Upravni ugovori u RH

- nov institut, reguliran odredbama novog ZUP-a, ali samo načelno
- Sudska je zaštita osigurana tek stupanjem na snagu novog ZUS-a pred upravnim sudovima.
- Elementi:
 - subjekti: uvijek javnopravno tijelo i adresat rješenja (pravna ili fizička osoba)
 - predmet: izvršavanje prava i obveza utvrđenih rješenjem (usmjeren na obavljanje javne službe)

Upravni ugovori u RH

- Uvjeti su sklapanja:
 - a) samo kada je ta mogućnost propisana posebnim zakonom;
 - b) pisani oblik;
 - c) ne smije biti protivan izreci rješenja i prinudnim propisima, ne smije biti sklopljen protivno javnom interesu ili na štetu trećih osoba;
 - d) ako ima učinak na prava trećih osoba, valjan je samo uz njihov pisani pristanak.

Upravni ugovori u RH

- Ništetnost (ne proizvodi pravne učinke) utvrđuje upravni sud:
 - a) upravnopravne ugovorne pretpostavke
 - ako je ugovor protivan rješenju radi čijeg izvršenja je sklopljen
 - ugovor je ništetan i kada je ništetan samo jedan njegov dio (osim ako ugovor proizvodi pravne učinke bez tog dijela)
 - b) opće ugovorne pretpostavke
 - iz razloga ništetnosti građanskih ugovora (poziva se na ZOO)

Upravni ugovori u RH

- Izmjena (kumulativno postojanje sljedećih pretpostavki):
 - nastanak određenih okolnosti nakon sklapanja ugovora
 - te se okolnosti nisu mogle predvidjeti u vrijeme sklapanja
 - izvršavanje ugovora za jednu stranu postane bitno otežano
 - zahtjev oštećene strane za izmjenom sukladno nastalim okolnostima
- O izmjeni se stranke moraju suglasiti (treće osobe).

Upravni ugovori

- Javnopravno tijelo može jednostrano raskinuti upravni ugovor → rješenje → upravni spor:
 - ako se stranke ne suglase o izmjeni zbog izmijenjenih okolnosti,
 - ako stranka ne ispunjava preuzete obveze (naknada štete),
 - ako je to potrebno radi otklanjanja teške i neposredne opasnosti za život i zdravlje ljudi i javnu sigurnost, a isto se ne može postići drugim sredstvima.

Upravni ugovori u RH

- Pravna zaštita druge ugovorne strane osigurana je institutom prigovora.
- Prigovor se podnosi zbog neispunjavanja ugovornih obveza javnopravnog tijela, njime se može tražiti i naknada štete.
- O prigovoru odlučuje tijelo koje temeljem zakona provodi nadzor nad javnopravnim tijelom (devolutivni učinak) → rješenje → upravni spor.

Upravni ugovori u RH

- Prema Đerđi, to su:
 - Ugovor o koncesiji,
 - Ugovor o javnoj nabavi,
 - Ugovor o javno–privatnom partnerstvu.
- pravna zaštita – posebni upravni sudovi
- otvoreno pitanje pravne prirode ugovora o koncesiji i ugovora o javnoj nabavi: Upravni ili građanski ugovor? Postoje dvojbe u znanstvenim i stručnim krugovima!

Pitanja za ponavljanje

1. Što je upravni ugovor?
2. Koja je razlika između upravnih ugovora i ugovora uprave?
3. Koji je odnos upravnog ugovora prema upravnom aktu za čije izvršenje ugovor služi?
4. Koji su bitni elementi upravnog ugovora u hrvatskom pravu?
5. Koji su uvjeti za sklapanje upravnog ugovora?
6. Tko i pod kojim uvjetima može raskinuti upravni ugovor?
7. Tko, zbog čega i komu može podnijeti prigovor?
8. Koji su sudovi u RH nadležni za pružanje pravne zaštite upravnih ugovora i njihovo izvršavanje?

KONCESIJE

Koncesije

- poseban pravni institut kojim javna vlast dopušta određenom subjektu da upotrebljava ili iskorištava određena dobra, izvodi određene radove ili obavlja kakvu djelatnost
- političke - ugovor među državama, dopuštenje za obavljanje djelatnosti kojom se ograničava suverenost (Guantanamo)
- ekonomske - ugovor između države i koncesionara

Koncesije

- subjekti - davatelj koncesije (koncedent) i podnositelj zahtjeva (koncesionar)
- podjeljuje se posebnim aktom ili, iznimno, pravnom normom
- jednostran, pojedinačan, autoritativan upravni akt koji mora biti utemeljen na propisu (Odluka o davanju koncesije)
- podjeljuje se na određeno vrijeme
- ugovor kojim se određuju međusobna prava i obveze (pisani oblik)

Koncesije

- vrste koncesija po Zakonu o koncesijama:
 - Koncesija za gospodarsko korištenje općeg ili drugog dobra
 - Koncesija za javne radove
 - Koncesija za javne usluge
- Davatelj koncesije:
 - Hrvatski sabor, Vlada RH, tijela državne uprave - u ime RH
 - nadležna tijela JLP(R)S u ime JLP(R)S
 - pravne osobe ovlaštene posebnim propisima

Koncesije

- Postupak davanja koncesije:
 - objava obavijesti o namjeri davanja koncesije u Elektroničkom oglasniku javne nabave RH
 - rok za dostavu ponuda min. 30 dana
 - javno otvaranje ponuda
 - o ponudama odlučuje Stručno povjerenstvo za davanje koncesije (do 7 članova, imenuje ih davatelj koncesije)

Koncesije

- Moguće odluke u postupku:
 - Odluka o davanju koncesije (upravni akt)
 - Odluka o poništenju postupka davanja koncesije
- Mogući su kriteriji za odabir najpovoljnije ponude:
 - ekonomski najpovoljnija ponuda,
 - najviša ponučena naknada za koncesiju.
- Postupak završava izvršnošću odluke o davanju koncesije ili odluke o poništenju postupka davanja koncesije.

Koncesije

- Načela u postupku davanja koncesije:
 - slobode kretanja robe
 - slobode poslovnog nastana
 - slobode pružanja usluga
 - učinkovitosti
- Ostala temeljna načela Ustava RH i Ugovora o osnivanju EZ:
 - tržišnog natjecanja
 - jednakog tretmana
 - zabrane diskriminacije
 - uzajamnog priznavanja
 - razmjernosti i
 - transparentnosti

Koncesije

- Dopuštena područja dodjele koncesija:
 - primjerice, nabrojana 22 područja (iskorištavanje mineralnih sirovina, prijevoz, komunalne djelatnosti...)
- Nedopuštena područja dodjele koncesija:
 - šume i šumsko zemljište u vlasništvu RH
 - druga dobra utvrđena posebnim propisima
- Naknada za koncesiju može biti stalan ili promjenjiv novčani iznos.

Koncesije

- Prestanak:
 - ispunjenjem zakonskih uvjeta
 - raskidom ugovora o koncesiji zbog javnog interesa
 - sporazumnim raskidom ugovora o koncesiji
 - jednostranim raskidom ugovora o koncesiji
 - pravomoćnošću sudske odluke kojom se ugovor o koncesiji utvrđuje ništetnim ili se poništava
 - u slučajevima određenim ugovorom o k.
 - u slučajevima određenim posebnim zakonom

Koncesije

- Žalbe rješava Državna komisija za kontrolu postupaka javne nabave (DKOM).
- sudska zaštita – upravni sudovi
- politika koncesija – sve mjere i aktivnosti usmjerene na uspostavu i održavanje učinkovitog sustava davanja koncesija – provodi Ministarstvo financija
- planski pristup – plan davanja koncesija
- Registar koncesija – javan, Ministarstvo financija

Koncesije

- Na postupke se davanja koncesija supsidijarno primjenjuju sljedeći zakoni:
 - ZUP
 - Zakon o javnoj nabavi
 - Zakon o javno–privatnom partnerstvu
 - Zakon o obveznim odnosima

Pitanja za ponavljanje

1. Što je koncesija?
2. Kakve je prirode Odluka o dodjeli koncesije?
3. Koje su moguće vrste koncesija?
4. Tko može biti davatelj koncesije?
5. Koje se odluke mogu donijeti u postupku dodjele koncesije?
6. Je li moguće sklopiti ugovor o koncesiji bez prethodno donesene Odluke o dodjeli koncesije? Pojasnite.
7. Pojasnite razliku među kriterijima za odabir najpovoljnije ponude.
8. Na koji način prestaje koncesija?
9. Kako je osigurana pravna zaštita u postupcima dodjele koncesija?

NASTANAK I RAZVOJ UPRAVNOG PRAVA I ZNANOSTI UPRAVNOG PRAVA

Policijsko-apsolutističke države

- Rad je uprave uređen unutrašnjim instrukcijskim pravilima.
- Nema načela zakonitosti.
- Prema građanima uprava ima pravo slobodnog postupanja (pravno nevezanog).
- Kameralistika - (policajska) znanost - svaki oblik znanja potreban u upravljanju državom, utvrđuje opća načela za rad uprave.

Nastanak upravnog prava

- stvaranje pravne države građanskog tipa - prihvaćanje načela zakonitosti i podvođenje uprave pod pravo
- nastanak upravnog prava i znanosti upravnog prava - polovica 19. st.
- Francuska - ima najcjelovitiji sustav upravnog prava.
- Engleska - negira postojanje potrebe za upravnim pravom, uprava treba biti podređena načelima općeg prava.

Upravno pravu u EU

- Sud pravde:
 - upravnosudska praksa (sporovi između pojedinaca i Unije te sporovi službenika prema zajednici)
 - ustavnosudska praksa (sporovi među tijelima zajednice, nadzire zakonitost akata tijela Unije, izravno i neizravno pobijanje)
- Upravno se pravo razvija kroz sudsku praksu.

Razvoj u Hrvatskoj

- Kraljevska javna škola za političke i kameralne nauke - Varaždin, 1769. g.
- Pravni fakultet Kraljevske akademije znanosti - Zagreb, 1776. g.
- I. K. Sakcinski, M. Vežić, M. Smrekar, F. Žigrović-Pretočki, H. Štefanić, I. Žigrović-Pretočki, I. Krbek, V. Ivančević, I. Borković

Predmet znanosti upravnog prava

- Upravno je pravo skup pravila koja se odnose na organizaciju i djelovanje javnih službi (francuska teorija).
- Upravno je pravo skup pravnih normi koji regulira djelatnost i organizaciju uprave te kontrolu nad njom (njemačka teorija).
- Upravno se pravo bavi djelovanjem upravne vlasti i kontrolom nad njom s jačim naglaskom na funkciju nego na organizaciju (engleska teorija).

Predmet znanosti upravnog prava

- Odnosi se na upravno pravo i one društvene odnose koji nastaju u procesu primjene normi upravnog prava.
- Upravno je pravo skup pravnih pravila kojima se reguliraju opća pitanja vezana uz javnu upravu (organizacija i djelovanje uprave, njezine ovlasti, procedure postupanja, odgovornost, položaj i prava nositelja upravnih funkcija, pravna sredstva zaštite od uprave, sustav kontrole nad upravom).

Odnos upravnog prava prema drugim pravnim granama prava

- Razgraničenje je moguće prema predmetu reguliranja i prema metodi reguliranja.
- Upravno - ustavno: posebno - opće; ustavnim se utvrđuju osnove organizacije i položaja tijela državne uprave, a upravnim se te osnove razrađuju.
- Upravno - građansko: razgraničenje prema metodi reguliranja - građanskopravni se odnos zasniva na suglasnosti volja, a kod upravnopravnog jedan se subjekt pojavljuje s jačom voljom (*ius cogens* norme).

Odnos upravnog prava prema drugim pravnim granama

- Upravno - radno: opća načela radnopravnih odnosa vrijede i za državne službenike; posebna pitanja položaja državnih službenika dio su upravnog prava.
- Upravno - financijsko: financijsko je nastalo iz ustavnog i upravnog, upravno još uvijek regulira organizaciju upravnih tijela koja se bave državnim financijama.

Znanost upravnog prava vs. znanost o upravi

- Ciljevi su znanosti: a) istražiti i spoznati određene činjenice i b) te činjenice usustaviti.
- Znanost je upravnog prava normativna znanost (proučava i usustavljuje norme upravnog prava).
- Znanost o upravi empirijska je znanost (proučava i usustavljuje ulogu uprave u društvu i ponašanje ljudi u upravi).

Upravnopравни odnos

- Riječ je o pravnom odnosu u koji stupaju tijela državne uprave i druge pravne osobe kad na osnovi javnih ovlasti obavljaju upravne poslove i kad temeljem normi upravnog prava odlučuju o pravima i obvezama pravnih i fizičkih osoba.
- U užem smislu: relevantan je subjekt odnosa – bar je jedan subjekt tijelo državne vlasti.
- Širi smisao: relevantne su norme kojima se odnos regulira; svaki odnos koji je reguliran normama upravnog prava (neovisno o subjektima).

Upravnopравни odnos

- Subjekti:
 - a) javnopravno tijelo (uvijek s jedne strane)
 - b) – drugo državno tijelo
 - osobe zaposlene u javnopravnim tijelima
 - građani i njihove asocijacije
- Upravnopравни je odnos obilježen autoritativnim istupom javnopravnog tijela koje obvezuje druge subjekte čak i protiv njihove volje – podređen položaj druge strane (jednostranost i autoritativnost).

Upravnopравни odnos

- Nastaje temeljem:
 - a) upravnog akta:
 - postupak pokrenut po službenoj dužnosti
 - postupak pokrenut na prijedlog stranke
 - b) Po sili zakona (*ipso lege*)
- Prestanak upravnopravnog odnosa:
 - upravni akt – konstitutivni
 - po sili zakona – upravni je akt deklaratoran
- Prava koja se stječu iz tog odnosa u pravilu su osobna, neimovinska i ograničeno je raspolaganje njima.

Upravnopравни odnos

- Subjekti se mogu odreći prava nastalih iz tog odnosa ako su to prava koja su u isključivo njihovu interesu, a kod prava koja su ujedno i dužnosti, ta mogućnost mora biti predviđena u pravnoj normi.
- zaštita prava iz upravnopravnog odnosa: žalba u upravnom postupku i upravni spor

Pitanja za ponavljanje

1. Što je katedralistika?
2. Što je utjecalo na prihvaćanje načela zakonitosti?
3. Tko su najvažniji upravnopравни teoretičari u Hrvatskoj?
4. Što je upravno pravo?
5. Po kojim je kriterijima moguće razgraničiti upravno od drugih grana prava? Pojasnite razliku između tih dvaju kriterija.
6. Što je upravnopравни odnos?
7. Tko su subjekti upravnopravnog odnosa?
8. Kako može nastati upravnopравни odnos?
9. Kakve su prirode prava stečena u upravnopravnom odnosu?

NAČELO ZAKONITOSTI

Podvođenje uprave pod pravo

- Načelo zakonitosti – obveza je svih subjekata pridržavati se pozitivnih pravnih pravila.
- Načelo zakonitosti – zahtjev da pravni akti i sve radnje pravnih subjekata budu usklađeni sa zakonom.
- Uključuje zahtjev da zakoni budu u skladu s višim pravnim normama.
- Razlozi su za poštivanje načela zakonitosti:
 - politički (podložnost predstavničkim tijelima),
 - tehnički (pravilno djelovanje),
 - psihološki (pravna sigurnost građana).

Podvođenje uprave pod pravo

- Načelo zakonitosti:
 - Formalna zakonitost – niži pravni akt mora biti donesen od tijela koje je višom pravnom normom određeno kao nadležno, po predviđenom postupku i u propisanoj formi.
 - Materijalna zakonitost – niži pravni akt mora sadržajno biti usklađen s višim.

Objekt načela zakonitosti

- Donošenje upravnog akta – zakonitost mora obuhvatiti sve elemente upravnog akta (nadležnost, formu, pravila postupanja, svrhu).
- Donošenje podzakonskih propisa:
 - kada to uprava smije i u kojem odnosu stoji takav akt prema ustavu i zakonu (egzistencijski i sadržajni smisao)
 - kakvu djelotvornost ima ta norma prema svojem donositelju (obvezna za donositelja i adresate)

Načelo zakonitosti

- Donošenje upravnog akta:
 - načelo zakonitosti u odnosu na materijalno pravo - ograničava sadržaj djelovanja uprave
 - načelo zakonitosti u odnosu na formalno pravo - ograničavanje i propisivanje načina rada uprave
- Donošenje podzakonskih akata - definiranje normativne nadležnosti uprave, suradnja s predstavničkim tijelima i pravilno prostorno i vremensko djelovanje podzakonskih akata

Načelo zakonitosti u RH

- Ustav RH - svatko je dužan držati se Ustava i zakona te poštivati pravni poredak. Pojedinačni akti državne uprave i tijela koja imaju javne ovlasti moraju biti utemeljeni na zakonu.
- pravo žalbe i sudska kontrola zakonitosti upravnih akata
- ZLP(R)S - poslove iz samoupravnog djelokruga uređuju u skladu s Ustavom i zakonom.
- ZUP - upravna stvar rješava se temeljem zakona, drugih propisa i općih akata.

Slučajevi nezakonitosti

- nenadležnost
- pogreška u proceduri i formi
- materijalna povreda zakona
- pogreška u činjeničnom stanju
- pogreška u cilju i svrsi

Slučajevi nezakonitosti

1) NENADLEŽNOST

- nadležnost – ovlast i dužnost postupati u određenoj stvari na određenom području
- stvarna nadležnost – određeni krug poslova
- mjesna nadležnost – određeni teritorij
- nenadležnost:
 - rješavanje stvari za koju nije nadležno
 - uzdržavanje od rješavanja stvari za koju je nadležno

Slučajevi nezakonitosti

2) POGREŠKA U PROCEDURI I FORMI

- Propisana procedura omogućava strankama u tijeku postupka zaštititi svoja prava i pravne interese.
- Kažnjavaju se samo teže povrede.
- a) pogreška u proceduri – povrijeđena pravila donošenja ili izvršenja upravnog akta
- b) pogreška u formi – akt nema propisanu formu

Slučajevi nezakonitosti

3) MATERIJALNA POVREDA ZAKONA

- Nije primijenjen materijalni propis koji je trebao biti.
- Primijenjen je drugi materijalni propis koji se ne odnosi na konkretnu situaciju.
- Odgovarajući se propis pogrešno protumači i primijeni.
- Teška povreda – upravni se akt u pravilu stavlja izvan snage.

Slučajevi nezakonitosti

- 4) POGREŠKA U ČINJENIČNOM STANJU
- Činjenično stanje nije predstavljeno u aktu.
 - Činjenice su pogrešno ili nepotpuno utvrđene.
 - Iz utvrđenih činjenica izveden je pogrešan zaključak.
- Na tu pogrešku u pravilu se nadovezuje pogreška u primjeni materijalnog prava.

Slučajevi nezakonitosti

- 5) POGREŠKA U CILJU ILI SVRSI
- ispitivanje svrhe pravnog pravila, njegovo pravilno tumačenje i primjena u skladu s ciljem radi kojeg je donesena - obveza svakog tko primjenjuje pravne norme
 - teleološko tumačenje norme (!)
 - osobito tijela državne uprave - zadatak im je provedba zakona i drugih općih akata

Modificiranje načela zakonitosti

- iznimna stanja (mogu biti izazvana ljudskim djelovanjem ili prirodnim putem)
- pitanja:
 - a) Koje se pravne norme primjenjuju?
 - b) Mogu li i u kojoj mjeri državna tijela modificirati načelo zakonitosti?

Modificiranje načela zakonitosti

- a) Koje se pravne norme primjenjuju?
- posebni propisi za takva stanja
 - šire ovlasti državnim tijelima (izvršnim):
 - propisano pravnom normom
 - ovlast za samoinicijativno postupanje
 - zbog normaliziranja i saniranja stanja
 - širina ovlasti mora odgovarati težini poremećaja
 - obvezno poštivanje osnovnih načela pravnog poretka

Modificiranje načela zakonitosti

- a) Koje se pravne norme primjenjuju?
- Ustav RH – čl. 17. u doba ratnog stanja... pojedine slobode i prava mogu se ograničiti. O tome odlučuje Hrvatski sabor pomoću 2/3 zastupnika. Ako se Hrvatski sabor ne može sastati, o tome odlučuje predsjednik RH na prijedlog Vlade i uz supotpis predsjednika Vlade.
 - Opseg ograničenja – primjeren naravi pogibelji, no ne smije dovesti do nejednakosti po bilo kojoj osnovi niti do ograničenja ili kršenja temeljnih ljudskih prava.

Modificiranje načela zakonitosti

- a) Koje se pravne norme primjenjuju?
- Dolazi do poremećaja ravnoteže između predstavničkih i izvršnih tijela.
 - Ustav RH:
 - uporaba oružanih snaga (neposredna ugroženost – Predsjednik RH)
 - U vrijeme trajanja ratnog stanja predsjednik RH može donositi uredbe sa zakonskom snagom (temeljem i u okviru ovlasti koje je dobio od Hrvatskog sabora). Ako Sabor ne zasjeda – uredbe sa zakonskom snagom za sva pitanja koja zahtijeva ratno stanje.
 - Vrijeme neposredne ugroženosti – tijela državne vlasti onemogućena su obavljati svoje dužnosti – Predsjednik RH, na prijedlog i uz supotpis predsjednika Vlade, donosi uredbe sa zakonskom snagom.

Modificiranje načela zakonitosti

- a) Koje se pravne norme primjenjuju?
- Predsjednik samostalno odlučuje jesu li nastupile odnosne okolnosti – uredbama odlučuje o pitanjima iz nadležnosti Hrvatskog sabora.
 - naknadna potvrda uredbi Hrvatskog sabora
 - Ako Predsjednik ne podnese uredbu na potvrdu ili Hrvatski sabor uredbu ne potvrdi, uredba prestaje vrijediti.

Modificiranje načela zakonitosti

- b) Mogu li i u kojoj mjeri državna tijela modificirati načelo zakonitosti?
- Na štetu građana i njihovih asocijacija (ograničavanje prava, nametanje određenih osobnih ili imovinskih obveza). U tim slučajevima „šteta” proizvodi određene koristi za građane (saniranje štete).
 - U korist pojedinih subjekata (toleriranje inače nedopuštenih situacija).

Slobodna (diskrecijska) ocjena

- Način odlučivanja upravnih tijela koji je utvrđen i omeđen pravnim normama, a izabrana mogućnost poštuje opći interes.
- Kategorička pravna norma – primjenjivaču ne ostavlja mogućnost izbora.
- Disjunktivna (alternativna) pravna norma – primjenjivač ima mogućnost izbora među više ponuđenih mogućnosti. Slobodna ocjena moguća je samo kod te vrste pravnih normi.

Slobodna (diskrecijska) ocjena

- Uvjeti za primjenu:
 - Ovlast – nema slobodnog odlučivanja ako ga pravna norma ne predviđa.
 - Primjenjivač slobodno odabire od pravnom normom predviđenih mogućnosti.
- Ovlast za slobodno odlučivanje može biti dana (zakonom):
 - izrijeком (po slobodnoj ocjeni),
 - uporabom neodređenih pojmova (tijelo može, po nahođenju, prema potrebi i sl.).

Slobodna (diskrecijska) ocjena

- objekt slobodne ocjene (najčešće materijalnopravna pitanja):
 - hoće li se stranci priznati kakvo pravo ili nametnuti obveza ili
 - kako će se definirati prava ili obveze
 - kumulacija obiju navedenih ovlasti
- uvijek u javnom interesu i prema potrebama konkretne situacije (svrsishodnost)

Slobodna (diskrecijska) ocjena

- Predmet diskrecijske ocjene ne mogu biti:
 - nadležnost,
 - primjena postupovnih pravila (uključujući oblik akta).
- Kontrola akata u kojima je sadržana slobodna ocjena:
 - kontrola svrsishodnosti (prvostupanjsko i drugostupanjsko tijelo ocjenjuju u žalbenom postupku)
 - kontrola zakonitosti – nije moguće ocjenjivati pravilnost izabrane mogućnosti

Pitanja za ponavljanje

1. Definirajte načelo zakonitosti.
2. Može li upravni akt biti formalno zakonit, a materijalno nezakonit? Pojasnite.
3. Što je objekt načela zakonitosti kod pojedinačnog upravnog akta?
4. Kako se očituje nenadležnost kao slučaj nezakonitosti?
5. Ako je napravljena pogreška u formi akta, ali to nije imalo nikakvog utjecaja na prava ovlaštenika, je li potrebno utvrđivati nezakonitost akta?
6. Kako se očituje pogreška u činjeničnom stanju kao slučaj nezakonitosti?
7. Je li moguće modificirati načelo zakonitosti? Pojasnite.
8. Koji je krucijalni problem kod primjene posebnih ustavnih normi za iznimna stanja?
9. Što je slobodna (diskrecijska) ocjena?
10. Zašto nadležnost ne može biti predmetom diskrecijske ocjene?

PRAVNA VRELA UPRAVNOG PRAVA

Pravna vrela

- u materijalnom smislu – stvaralačka snaga kojom se razvija pravo
- u formalnom smislu – pravna pravila kojima se apstraktno reguliraju društveni odnosi, stvarna podloga na kojoj počiva pravni poredak

Pravna vrela

- Vrste pravnih vrela (Borković):
 - 1) Ustav
 - 2) zakoni
 - 3) poslovnici i drugi opći akti Hrvatskog sabora
 - 4) opći akti predsjednika Republike
 - 5) opći akti Vlade RH i ministara
 - 6) opći akti tijela JLP(R)S
 - 7) opći akti pravnih osoba
 - 8) kolektivni ugovori
 - 9) međunarodni ugovori
 - 10) običajno pravo
 - 11) praksa državnih tijela
 - 12) pravila znanosti

Pravna vrela

- 1) Ustav RH
- najviše rangirani pravni akt, političko-pravni dokument
 - neposredno pravno vrelo - kada njegove odredbe čine temelj za postupanje upravnih tijela
 - posredno pravno vrelo - propisujući općenito načela za djelovanje i organizaciju uprave (odredbe o međusobnim odnosima tijela državne vlasti, načelo zakonitosti, zaštita protiv akata uprave)

Pravna vrela

- 2) zakoni (najvažnije i osnovno pravno vrelo)
 - organski zakoni (2/3 većina svih ili većina svih zastupnika)
 - ostali zakoni
- 3) Poslovnik i drugi opći akti Hrvatskog sabora
 - uređuje unutarnje ustrojstvo i način rada H. sabora - postupak donošenja akata
- 4) opći akti predsjednika - uredbe sa zakonskom snagom

Pravna vrela

5) opći akti Vlade RH i ministara

a) Vlada RH

- uredbe na temelju posebne ovlasti
- uredbe
- Poslovnik
- odluke, rješenja i zaključci (o pitanjima koja se ne uređuju uredbama)

b) ministri, državni tajnici središnjih državnih ureda i ravnatelji državnih upravnih organizacija:

- pravilnici
- naredbe
- naputci

Pravna vrela

6) opći akti tijela JLP(R)S

- Statut
- Poslovnik predstavničkog tijela
- odluke i drugi opći akti

7) opći akti pravnih osoba (ustanove i poduzeća)

- Statut
- drugi opći akti

Pravna vrela

8) kolektivni ugovori

- izvor službeničkog prava
- neposredna primjena odredaba ako neko pitanje nije povoljnije uređeno drugim propisom ili općim aktom

9) međunarodni ugovori

- sklopljeni, potvrđeni i objavljeni čine dio unutarnjeg pravnog poretka i prema pravnoj su snazi iznad zakona
- europsko pravo - supremacija prema nacionalnom

Pravna vrela

- Običajno pravo, praksa državnih tijela i pravila znanosti nisu klasični izvori upravnog prava.
- običajno pravo – mogućnost primjene kod pravnih praznina, ali u skladu s općim pravnim i društvenim načelima
- praksa državnih tijela – pravno shvaćanje prihvaćeno na sjednicama sudskog odjela Upravnog ili Vrhovnog suda obvezno je za sva vijeća tog suda
- pravila znanosti – ako se pravnim propisom na njih upućuje

Podzakonski općenormativni akti

- pravna država – svi društveni odnosi moraju biti regulirani pravnim pravilima
- dekoncentracija normativne djelatnosti:
 - zbog nemogućnosti zakonodavnog tijela da sve regulira zakonom (organizacijska struktura i stručno-tehnička nesposobnost)
 - tehnički razlozi (jasnoća i preciznost zakona)
- značenje podzakonskih općenormativnih akata (POA) za upravu
 - uprava ih primjenjuje
 - uprava ih donosi

Podzakonski općenormativni akti

- vrste (odnos POA prema zakonu):
 - a) POA prema posebnom ovlaštenju
 - b) POA za provedbu zakona
 - c) POA koji dopunjuju ili zamjenjuju zakon
 - d) spontani POA

Podzakonski općenormativni akti

- a) POA prema posebnom ovlaštenju
- delegacija nadležnosti za pravno normiranje s višeg na niže tijelo:
 - općenito ili za pojedinačne situacije
 - vremenski uvjetovano ili ne
 - Kada, pod kojim uvjetima i je li to uopće dopušteno?
 - Samo kada je to predviđeno u Ustavu ili zakonu.
 - Može biti izrijekom zabranjeno.

Podzakonski općenormativni akti

- a) POA prema posebnom ovlaštenju
- Hrvatski sabor može ovlastiti Vladu da uredbama uređuje pojedina pitanja iz njegova djelokruga (čl. 88. Ustava RH):
 - na vrijeme od godinu dana
 - nije moguće delegirati određena pitanja (pitanja koja se uređuju organskim zakonima)
 - ne mogu djelovati unatrag; prestaju vrijediti istekom roka od godine dana, osim ako Sabor ne odluči drugačije

Podzakonski općenormativni akti

- b) POA za provedbu zakona
- Izvode se iz zakona, opća načela proklamirana u zakonu detaljnije se razrađuju.
 - Vezani uz zakon - kada prestane zakon, prestaju i POA doneseni za njegovu provedbu.
- c) POA koji dopunjuju ili zamjenjuju zakon
- Teško je odrediti granicu gdje POA samo razrađuje, a gdje počinje stvarati nova pravila.
 - problem - prekoračenje ovlasti!

Podzakonski općenormativni akti

d) Spontani POA

- Ovlast za njihovo donošenje utvrđena je u višoj pravnoj normi.
- Donositelj djeluje spontano, bez neke naknadne posebne ovlasti.
- samostalni (samostalno reguliraju neku materiju) i nesamostalni (služe za provedbu više pravne norme)
- primjerice, uredbe sa zakonskom snagom koje donosi predsjednik za vrijeme ratnog stanja

Podzakonski općenormativni akti

- RATIFIKACIJA POA – Predstavničko tijelo naknadno potvrđuje POA koje su donijela druga državna tijela.
 - Naknadno osnaženje POA zbog posebnih uvjeta pod kojima je donesen.
- Po obujmu može biti potpuna ili djelomična.
- Prestanak važenja:
 - uskraćivanje ratifikacije ili
 - propuštanje roka za podnošenje POA na ratifikaciju

Podzakonski općenormativni akti

- Kazne za POA koji proturječe Ustavu ili zakonu jesu:
 - 1) uskraćivanje ratifikacije
 - 2) stavljanje izvan snage
 - 3) ekscepcija nezakonnosti
 - 4) obustava od provedbe (primjene)

Podzakonski općenormativni akti

- Ad 2. Stavljanje izvan snage:
 - a) poništavanje (uključujući sve pravne posljedice koje je proizveo)
 - b) ukidanje (djelovanje ubuduće)
- Nadzor provode:
 - Ustavni sud (odlučuje o suglasnosti propisa s Ustavom i zakonima)
 - Visoki upravni sud (zakonitost općih akata)
 - Vlada RH (u provođenju nadzora ukidanje propisa TDU i JLP(R)S)
 - nadležna tijela državne uprave (najčešće ministarstva – upravni nadzor, Vlada poništava ili ukida)

Podzakonski općenormativni akti

- Ad 3. Ekscepcija nezakonitosti:
- Određeno državno tijelo (u pravilu sud) odbija primijeniti POA za koji smatra da je u suprotnosti s višom pravnom normom i na konkretan slučaj primjenjuje višu pravnu normu (u pravilu zakon).
- POA i dalje proizvodi pravne učinke.
- Hrvatsko pravo:
 - zakon – zastati s postupkom i zatražiti ocjenu ustavnosti zakona
 - POA – riješiti neposrednom primjenom zakona i zatražiti ocjenu ustavnosti i zakonitosti

Podzakonski općenormativni akti

- Ad. 4. Obustava od izvršenja (primjene) – privremeni prestanak primjene POA odlukom ovlaštenog nositelja kontrole; konačnu odluku donosi neko drugo tijelo (hijerarhijski više od nositelja kontrolnih ovlasti ili sud). To tijelo ukida/poništava POA ili ukida odluku o obustavi od izvršenja.

Naputak

- Poseban je oblik internog akta kojim više tijelo podjeljuje nižem upute za postupanje ili djelovanje.
- Nije pravno pravilo - odluka se ne može temeljiti na njemu i ne djeluje prema građanima.
- Sve manja važnost, kazne - disciplinska odgovornost.
- Ovlast za davanje naputaka proizlazi iz pravne norme.
- Može biti: pojedinačan (za pojedini predmet) i opći (za više različitih predmeta),
- obavezan i neobavezan.

Pitanja za ponavljanje

1. Koja su najvažnija pravna vrela upravnog prava?
2. Zbog čega dolazi do dekoncentracije normativne djelatnosti?
3. Nabrojite moguće vrste POA.
4. Koji su preduvjeti da Vlada RH donosi uredbe po posebnom ovlaštenju?
5. Je li dopušteno POA zamjenjivati zakonske odredbe? Pojasnite.
6. Pojasnite razliku između POA po posebnom ovlaštenju i spontanijih POA.
7. Zbog čega je potrebno naknadno ratificirati POA?
8. Koja su tijela u RH ovlaštena za kažnjavanje neustavnih i/ili nezakonitih POA?

KONTROLA NAD UPRAVOM

Kontrola nad upravom

- Neprekidna djelatnost nadzora što ga pravno ovlaštene subjekti provode nad ponašanjem uprave, načinom uporabe njezinih ovlasti i aktima odnosno mjerama što proizlaze iz uporabe tih ovlasti.
- Može biti:
 - kontrola zakonitosti,
 - kontrola svrhovitosti.

Kontrola nad upravom

- Kontrola zakonitosti:
 - uspoređuje se suglasnost akata i mjera uprave s pravnim pravilima, kao i postupak njihova donošenja, odnosno poduzimanja
- Kontrola svrhovitosti:
 - Uspoređuju se akti i mjere uprave s ciljem koji je u interesu subjekata trebalo postići.

Kontrola nad upravom

- Subjekti kontrole:
 - nositelji kontrole (aktivni subjekt)
 - tijela nad kojima se kontrola obavlja (pasivni subjekt)
- Predmet kontrole:
 - ponašanje uprave, način uporabe njezinih ovlaštenja te akti i mjere koje uprava donosi, odnosno poduzima

Kontrola nad upravom

- Kontrolne ovlasti – skup mjera koje nositelj kontrole može upotrijebiti:
 - konstatacija
 - objektivno stavljanje izvan snage
 - meritorno rješavanje
- Djelotvornost kontrole ovisi o:
 - broju aktivnih subjekata kontrole,
 - širini njihovih kontrolnih ovlasti.

Kontrola nad upravom

- Učinak kontrole može biti:
 - preventivan – znajući da postoje mehanizmi kontrole uprava unaprijed sama pazi na zakonitost i svrhovitost rada,
 - represivan – nakon utvrđenih nedostataka poduzimaju se odgovarajuće mjere kako nezakonite, odnosno nesvršishodne mjere i akti uprave ne bi ostali na snazi.

Kontrola nad upravom

- **Nositelji kontrole mogu biti:**
 - a) predstavničko tijelo,
 - b) pučki pravobranitelj,
 - c) povjerenik za informiranje,
 - d) kontrola unutar same uprave,
 - e) kontrola putem društvenog nadzora,
 - f) državno odvjetništvo i druge posebne upravne kontrole,
 - g) sudovi.

Kontrola nad upravom

a) Kontrola se predstavničkog tijela temelji na:

- načelnoj odgovornosti uprave predstavničkom tijelu i
- ustavnoj, odnosno zakonskoj ovlasti predstavničkog tijela da kontrolira upravu.
- Predstavničko tijelo obavlja prvenstveno političku kontrolu nad upravom.
- Objekt kontrole nisu pojedinačni akti, već općenormativni akti.

Kontrola nad upravom

a) Kontrola predstavničkog tijela

- 1) Ustavom i zakonom propisana odgovornost izvršnih tijela predstavničkim tijelima na državnoj, područnoj i lokalnoj razini
- 2) ovlasti koje ima predstavničko tijelo u trenutku osnivanja tijela izvršne vlasti, kao i ovlasti kojima se može koristiti tijekom mandata
- 3) opće ovlasti koje u odnosu na bitna pitanja ima predstavničko tijelo

Kontrola nad upravom

a.1. Odgovornost izvršnih tijela predstavničkim tijelima:

- Vlada je odgovorna Hrvatskom saboru koji nadzire njezin rad, a predsjednik i članovi Vlade odgovorni su pojedinačno i zajednički.
- Na zahtjev Hrvatskog sabora Vlada je dužna izvijestiti ga o svojem radu, politici koju provodi, izvršavanju zakona i dr. pitanjima.

Kontrola nad upravom

a.2. Ovlasti predstavničkog tijela na početku i tijekom mandata izvršne vlasti:

- glasovanje o povjerenju novoosnovanoj Vladi
- pokretanje pitanja povjerenja Vladi tijekom mandata
- postavljanje pitanja Vladi, dužnost dostavljanja izvješća na postavljena pitanja
- interpelacija
- nositelji izvršne vlasti u JLP(R)S – podnošenje izvješća predstavničkom tijelu i odgovori na pitanja o njegovu radu

Kontrola nad upravom

a.3. Opće ovlasti:

- Ustrojstvo i poslovi državne uprave uređuju se zakonom (donosi ga predstavničko tijelo).
- Sredstva za rad uprave osiguravaju se u proračunu (donosi ga predstavničko tijelo).
- Pojedinačni akti uprave moraju biti u suglasnosti s Ustavom, zakonima i drugim propisima.
- U JLP(R)S ustrojstvo upravnih tijela uređuje se općim aktom u skladu sa statutom.

Kontrola nad upravom

b) Pučki pravobranitelj:

- Opunomoćenik je Hrvatskog sabora koji promiče i štiti ljudska prava i slobode te vladavinu prava.
- Samostalan je i neovisan.
- Postupa samoinicijativno; prijedlog stranke (bez dokazivanja pravnog interesa).
- Ne postupa ako je u tijeku sudski postupak (iznimke!).
- Poseban je oblik kontrole predstavničkog tijela.
- Podnosi redovita izvješća Hrvatskom saboru.

Kontrola nad upravom

b) Pučki pravobranitelj:

- nadležnost:
 - Razmatra pojedinačne pritužbe na nezakonitost i nepravilnost rada javnih tijela.
 - Prati stanje ljudskih prava i sloboda.
 - Prati usklađenost zakona i drugih propisa s Ustavom i međunarodnim pravnim aktima.
- ovlasti:
 - Daje preporuke, mišljenja, prijedloge i upozorenja.

Kontrola nad upravom

c) Povjerenik za informiranje

- Štiti, prati, promiče Ustavom zajamčeno pravo na pristup informacijama.
- Samostalan je i neovisan.
- Postupa: samoinicijativno; prijedlog stranke.
- Odgovoran je Hrvatskom saboru koji ga bira.
- Poseban je oblik kontrole predstavničkog tijela; poseban položaj!
- Podnosi izvješće Hrvatskom saboru o svojem radu.

Kontrola nad upravom

c) Povjerenik za informiranje

- Nadležnost:
 - drugostupanjsko tijelo
 - nadzor i inspekcijski nadzor nad provedbom zakona (podnosi optužni prijedlog ili izdaje prekršajne naloge)
 - praćenje stanja, predlaganje mjere, izvješćivanja, osposobljavanje i drugi poslovi vezani uz provedbu Zakona o pravu na pristup informacijama

Kontrola nad upravom

- d) Kontrola unutar same uprave
- povijesno najstariji oblik kontrole
 - odrednice: brojnost oblika u kojima se javlja i uspostavlja se na svim razinama
 - Vlada nadzire rad tijela državne uprave.
 - Unutar svojeg djelokruga središnja tijela državne uprave nadziru rad tijela državne uprave, tijela JLP(R)S i pravnih osoba koje imaju javne ovlasti.
 - upravni nadzor
 - postupanje u povodu žalbe u upravnom postupku

Kontrola nad upravom

- e) Kontrola putem društvenog nadzora
- Predstavlja aktivan odnos građana i njihovih udruženja prema upravi u cilju sprječavanja negativnih pojava u ponašanju uprave.
 - Može biti:
 - institucionalizirani oblik neposredne demokracije
 - ustavne slobode i prava građana koja ograničavaju rad uprave
 - mogućnost slanja predstavi i pritužbi
 - zahtjev za raspisivanjem referendumu o povjerenju pojedinačnim nositeljima izvršne vlasti u JLP(R)S

Kontrola nad upravom

- f) Državno odvjetništvo i druge posebne upravne kontrole
- u upravnom postupku zastupanje interesa RH, podnošenje izvanrednih pravnih lijekova u upravnom sporu (izvanredno preispitivanje zakonitosti pravomoćne presude)
 - posebne upravne kontrole
 - inspekcijski nadzor

Kontrola nad upravom

- g) Kontrola putem sudova (može biti pred redovnim i specijaliziranim sudovima)
- U RH kontrolu provode specijalizirani sudovi (upravni sudovi i Visoki upravni sud).
 - Upravni sudovi provode kontrolu uprave putem upravnog spora:
 - ocjena zakonitosti pojedinačnih akata javnopravnih tijela,
 - ocjena zakonitosti postupanja i propuštanja javnopravnog tijela te zakonitosti upravnih ugovora,
 - zakonitost općih akata pravnih osoba i tijela JLP(R)S (Visoki upravni sud).

Kontrola nad upravom

- Ustavni sud RH i uprava:
 - odlučuje o suglasnosti propisa (i onih što ih donosi državna uprava) s Ustavom i zakonima,
 - ako je pojedinačnim aktom javnopravnoga tijela povrijeđeno neko ljudsko pravo ili temeljna sloboda,
 - rješava sukob nadležnosti između izvršne, zakonodavne i sudbene vlasti.

Pitanja za ponavljanje

1. Što je kontrola?
2. Što su kontrolne ovlasti i kakve mogu biti?
3. Koja je razlika između kontrole zakonitosti i kontrole svrhovitosti?
4. Koja je osnovna razlika između predstavničkog tijela kao nositelja kontrole nad upravom i drugih aktivnih subjekata kontrole nad upravom?
5. Koje ovlasti ima pučki pravobranitelj? Koliko su te ovlasti učinkovite?
6. Koji je najčešći oblik kontrole nad upravom?
7. Tko provodi sudska kontrolu nad upravom u Republici Hrvatskoj?
8. Na koji način Ustavni sud provodi kontrolu nad upravom u Republici Hrvatskoj?

**ODGOVORNOST ZA ŠTETU
NASTALU GRAĐANIMA I PRAVNIM
OSOBAMA OBAVLJANJEM
DJELATNOSTI JAVNOPRAVNIH
TIJELA**

Nastanak instituta

- polovica 19. stoljeća
- Faze odgovornosti države za štetu:
 - načelna neodgovornost države (do polovice 19. stoljeća)
 - odgovornost u onim područjima u kojima država nastupa bez atributa vlasti (polovica 19. stoljeća)
 - potpuna odgovornost države (kraj 19. st.)

Odgovornost za štetu

- Po kriteriju uvjetovanosti pogreškom može biti:
 - šteta prouzrokovana protupravnim (nezakonitim ili nepravilnim) djelovanjem službe (pogreška u radu)
 - šteta nastala pravilnim i zakonitim djelovanjem službe, bez pogreške

Odgovornost za štetu nastalu protupravnim djelovanjem službene osobe

- Vrste sustava odgovornosti za naknadu štete:
 - a) primarna i neposredna odgovornost države za štetu koju počinje njezine službene osobe
 - b) primarna i neposredna odgovornost službene osobe koja je štetu počinila
 - c) zajednička odgovornost službene osobe i države, odnosno tijela čija se služba obavlja

Odgovornost države za štetu u hrvatskom pravu

- Ustav RH ne sadrži odredbe o šteti.
- Posljedice:
 - pravo na naknadu štete nije ustavno pravo
 - potreba donošenja brojnih zakona kojima se utvrđuje odgovornost za pojedina područja
- U načelu je prihvaćeno pravilo primarne i neposredne odgovornosti države.

Odgovornost države za štetu u hrvatskom pravu

- Najširi oblik odgovornosti države utvrdio je Zakon o sustavu državne uprave (ZSDU).
- Temeljno razlikovanje odgovornosti za štetu u hrvatskom pravu:
 - a) šteta koja je radom službenih osoba nastala građanima i drugim pravnim osobama
 - b) šteta koju je državni službenik svojim radom nanio tijelu u kojem obnaša službu

Odgovornost države za štetu u hrvatskom pravu

- Čl. 14. ZSDU: štetu koja građaninu, pravnoj osobi ili drugoj stranci nastane nezakonitim ili nepravilnim radom TDU, TJLP(R)S i pravnih osoba koje imaju ovlasti u prenesenim im poslovima državne uprave nadoknađuje RH
- Pasivna legitimacija: RH, neovisno na kojoj je razini djelovanja došlo do štete
- Aktivna legitimacija: građani, pravne osobe i druge stranke (stranci, osobe bez državljanstva, grupa građana, naselje...)

Odgovornost države za štetu u hrvatskom pravu

- Uvjeti odgovornosti (pretpostavke):
 - a) rad navedenih tijela sadržava elemente nezakonitosti i nepravilnosti; rad s pogreškom
 - b) postojanje štete
 - c) uzročna veza između spomenutog rada i nastale štete (šteta se javlja kao posljedica)

Uvjeti odgovornosti

- a) Nezakonit i nepravilan rad:
 - nezakonit rad – svako djelovanje suprotno odredbama i načelima pravnog poretka
 - nepravilan rad – postupanje mimo cilja koji je određen, suprotno zahtjevu koji je u javnom interesu
 - Može se očitovati kao aktivno djelovanje ili kao propuštanje.

Uvjeti odgovornosti

b) Šteta:

- Šteta je umanjeње imovine (obična šteta), sprječavanje njezina nastanka (izmakla korist) i povreda prava osobnosti (nematerijalna šteta).
- Odgovornost postoji samo za izravnu štetu.
- visina štete – u obzir se uzima ponašanje oštećenika.
- neimovinska šteta

Uvjeti odgovornosti

c) Uzročna veza:

- Odgovornost je isključena kada šteta nastane kao posljedica više sile ili krivnjom oštećene osobe.
- Objektivna odgovornost – odgovornost za štetu bez obzira na to postoji li krivica službene osobe.
- Subjektivna odgovornost – odgovornost za štetu postoji samo kada se dokaže krivnja službene osobe.

Odgovornost države za štetu u hrvatskom pravu

- Posebnim propisima definirani su posebni slučajevi naknade štete.
- ZSDU – naknada troškova zbog neobavljanja službene radnje – pravo regresa
- Nadležnost za sporove o naknadi štete – redovni sudovi u građanskoj parnici
- U postupku ocjene zakonitosti nekog akta Upravni sud može odlučiti o naknadi štete.
- Pravna norma može predviđjeti da o naknadi štete odlučuje pojedinac ili kolektivno tijelo.

Odgovornost službene osobe za štetu

- Državni službenik odgovara za štetu koju je obavljajući službu ili u svezi sa službom počinio:
 - namjerno ili
 - krajnjom nepažnjom.
- Rješenje donosi čelnik tijela.
- Šteta se može nadoknaditi:
 - isplatom utvrđenog novčanog iznosa ili
 - uspostavom prijašnjeg stanja na račun službenika.

Odgovornost službene osobe za štetu

- Definirana je Zakonom o državnim službenicima (općenito) uz mogućnost propisivanja posebnih slučajeva odgovornosti za pojedine službe (temeljeni na istim pretpostavkama).
- Oslobođenje od odgovornosti:
 - ako je do štete došlo postupanjem po nalogu
 - službenik je pisano upozorio nadređenog na mogućnost nastanka štete

Odgovornost službene osobe za štetu

- Šteta može nastati:
 - tijelu državne uprave ili
 - fizičkim i pravnim osobama.
- PRAVO REGRESA – pravo države da se od osobe koja je počinila štetu namiri za iznos naknade trećoj osobi (pod uvjetom da je šteta nastala namjerno ili krajnjom nepažnjom službene osobe).

Odgovornost države za štetu bez pogreške

- Pretpostavke:
 - postojanje određene radnje u obavljanju službe
 - šteta
 - uzročna veza između štete i radnje
- Razlikuju se postupci u kojima:
 - javnopravno tijelo čineći štetu trećima ostvaruje za sebe ili nekoga drugog imovinsku korist,
 - nema imovinske koristi.

Odgovornost države za štetu bez pogreške

- U slučajevima stjecanja neke imovinske koristi za javnopravno tijelo ili nekoga drugoga u pravilu se propisuje obveza plaćanja naknade.
- Iznimno, plaćanje naknade može biti isključeno ili se može isključiti kao posljedica ponašanja oštećenika.

Posebni slučajevi odgovornosti

- Naknada zbog opasnih stvari (naprava ili djelatnosti)
- Naknada štete prouzročene izvanrednim događajima:
 - Država daje naknade.
 - Temelj za naknade jest solidarnost države s oštećenima.

Naknada ratne štete

- Ratna šteta s obzirom na subjekte može biti:
 - šteta koju jedna država priznaje i nadoknađuje drugoj (međunarodno pravo),
 - šteta koju država nadoknađuje vlastitim državljanima i pravnim osobama.
- Vlastitim državljanima i pravnim osobama daje se pomoć:
 - posebnim propisom (unaprijed ili naknadno donesenim),
 - priznavanjem prava na naknadu sukladno mogućnostima.

Pitanja za ponavljanje

1. Kada je uvedena potpuna odgovornost države za štetu?
2. Tko može biti odgovoran za štetu koja nastane protupravnim djelovanjem službene osobe?
3. Sukladno ZSDU, koje su dvije temeljne vrste odgovornosti za štetu?
4. Ako šteta nastane nezakonitim radom tijela jedinice lokalne samouprave, od koga će se tražiti odšteta?
5. Da bi postojala odgovornost države za štetu, koji uvjeti moraju biti kumulativno ispunjeni?
6. Kada državni službenik odgovara za štetu koju je počinio obavljajući svoju službu?
7. Kako se državni službenik može osloboditi odgovornosti?
8. Što je pravo regresa?

OSOBNI STATUS – GRAĐANSKA STANJA

Državne matice

- evidencije o osobnim stanjima građana koje vode tijela državne uprave (uredi državne uprave u županijama, služba za opću upravu, matičari)
- izvadci i potvrde koje se daju temeljem državnih matice; javne isprave koje imaju zakonsku presumpciju istinitosti
- O osobnim se stanjima vode:
 - Matica rođenih,
 - Matica vjenčanih,
 - Matica umrlih.

Državne matice

- Vode se za svako naseljeno mjesto.
- Vode se u elektroničkom obliku (Matica vjenčanih i klasično).
- Postoje dvije vrste upisa u državne matice:
 - temeljni upis: činjenica rođenja u Maticu rođenih, sklapanje braka u Maticu vjenčanih i činjenica smrti u Maticu umrlih,
 - naknadni upisi i bilješke: izmjene i dopune temeljnog upisa, a odnose se na činjenice koje su nastale nakon izvršenog temeljnog upisa.

Državne matice

- Izvadak iz državne matice sadrži podatke koji su upisani do vremena izdavanja izvataka.
- Potvrde koje se izdaju temeljem državnih matice sadrže posljednje važeće podatke do izdavanja potvrda (rodni list, vjenčani list, smrtni list).
- Pravo uvida u državne matice dopušta se osobi na koju se podatci odnose ili članovima obitelji i drugim osobama samo kada za to postoji zakonom osnovan pravni interes.

Matica rođenih

- Temeljni upis: podatci o rođenju djeteta i podatci o roditeljima
- Naknadni upisi: matični broj građana, priznavanje, utvrđivanje i osporavanje očinstva i materinstva, skrbništvo i prestanak skrbništva nad maloljetnikom ili osobom kojoj je oduzeta poslovna sposobnost, posvojenje, oduzimanje i vraćanje roditeljskog prava, sklapanje i prestanak braka, promjena imena ili spola, promjena državljanstva, smrt

Matica rođenih

- Rođenje djeteta upisuje se u Maticu rođenih na području gdje je dijete rođeno.
- Činjenica rođenja prijavljuje se u roku 15 dana od dana rođenja djeteta.
- Osobe ovlaštene odrediti ime i prezime djeteta dužne su to prijaviti nadležnom matičaru u roku od 30 dana od rođenja.

Matica vjenčanih

- Temeljni upis: podatci o ženiku i nevjesti, imena i prezimena roditelja ženika i nevjeste, ime, prezime i prebivalište svjedoka, ime i prezime službene osobe i matičara
- Naknadni upisi: prestanak braka, promjena imena i prezimena bračnih drugova i eventualni naknadni ispravci pogrešaka

Matica umrlih

- Temeljni upis: podatci o umrlom, mjesto i vrijeme smrti, podatci o bračnom drugu i roditeljima umrlog te podatci o osobi koja je smrt prijavila
- Naknadni upisi: utvrđivanje identiteta nepoznatog leša, ukidanje odluke ili sudskog rješenja o proglašenju, odnosno utvrđivanju smrti, naknadni ispravci
- Činjenica smrti prijavljuje se u roku od 3 dana od smrti, mora se podnijeti i potvrda o smrti.

Osobno ime

- Sastoji se od imena i prezimena koje se, svako za sebe, može sastojati od više riječi.
- Svaki građanin ima ime i ima pravo i dužnost njime se koristiti.
- Osobno ime djetetu određuju roditelji sporazumno.
- Ako se roditelji ne mogu sporazumjeti ili postoje okolnosti koje ih sprječavaju, ime određuje Centar za socijalnu skrb.

Osobno ime

- Svatko može promijeniti osobno ime. Rješenje donosi nadležni Ured državne uprave.
- Pretpostavke:
 - Mora se podnijeti zahtjev (ne mora biti obrazložen).
 - Novo ime ne smije vrijeđati i ugrožavati prava i slobode drugih, pravni poredak ili javni moral, mora predstavljati osobno ime.
 - Osoba ne smije biti kažnjeno gonjena za kaznena djela koja se gone po službenoj dužnosti.

Osobno ime

- Prestanak braka – u roku 1 g. moguće je vratiti svoje rođeno prezime.
- Promjene osobnih imena koje su odobrene po stranim propisima samo se upisuju u Maticu rođenih.
- Nema vremenskog ograničenja za ponovnu promjenu imena.
- Prisutna je diskrecijska ocjena pri procjeni kvalitete novog imena.

Matični broj građana (MBG)

- Označava identifikacijsku oznaku hrvatskih državljana.
- Određuje ga po službenoj dužnosti policijska uprava, odnosno policijska postaja nadležna po prebivalištu osobe.
- Naknadnim izmjenama Zakona:
 - matični broj ne može se upisivati u isprave građana osim ako je zaštićen lozinkom ili na drugi način,
 - MUP može dati podatke o njemu u točno predviđenim situacijama.

Matični broj građana

- Sastoji se od 13 znamenaka (6 skupina):
 - dan rođenja (dvije znamenke)
 - mjesec rođenja (dvije znamenke)
 - godina rođenja (tri znamenke)
 - broj registra (dvije znamenke, od 30 do 39)
 - kombinacija spola i rednog broja za osobe rođene istog datuma (tri znamenke), za osobe muškog spola 000–499, za osobe ženskog spola 500–999
 - kontrolni broj (jedna znamenka)

Osobni identifikacijski broj – OIB

- Stalna je identifikacijska oznaka obveznika koja se sastoji od 11 znamenki.
- OIB je jedinstven, nekazujući, nepromjenjiv i neponovljiv.
- Dodjeljuje ga Ministarstvo financija – Porezna uprava po službenoj dužnosti, vodi evidencije o izdanim OIB-ima.
- Udovoljava zahtjevima EU za potrebe međunarodne razmjene podataka.

Osobni identifikacijski broj – OIB

- Zašto?
 - opća informatizacija uprave
 - povezivanje i razmjena podataka
 - mjera borbe protiv korupcije
 - osiguranje uvjeta za pravedan sustav socijalnih davanja
 - osiguravanje uvjeta za pravedan porezni sustav
 - usklađivanje sa zakonodavstvom EU

Osobni identifikacijski broj – OIB

- Obveznici su OIB-a:
 - hrvatski građani
 - pravne osobe sa sjedištem u RH
 - strane fizičke i pravne osobe kod kojih je nastao povod za praćenje u RH
- Korisnici su OIB-a:
 - državna tijela
 - JLP(R)S
 - pravne osobe koje se financiraju iz proračuna ili su im osnivači RH, JLP(R)S
 - pravne osobe kojima su povjerene javne ovlasti

Osobna iskaznica

- elektronička javna isprava kojom hrvatski državljanin dokazuje: identitet, hrvatsko državljanstvo, spol, datum rođenja, prebivalište i adresu stanovanja
- identifikacijski certifikat (za elektroničku identifikaciju i autentifikaciju radi pristupa elektroničkim uslugama) za osobe od 5 do 65 g., preko 65 g. na zahtjev
- potpisni certifikat (za podršku naprednom elektroničkom potpisu) za osobe od 18 do 65 god., preko 65 g. na zahtjev

Osobna iskaznica

- Pravo na osobnu iskaznicu ima svaki državljanin RH.
- Dužna ju je imati svaka osoba starija od 18 godina s prijavljenim prebivalištem u RH.
- Državljanima bez prebivališta u RH mogu ju imati (upisuje se prebivalište u stranoj zemlji), njima osobna iskaznica ne služi kao dokaz o prebivalištu.
- Otisak se papirarnih crta uzima od navršene 12. g.
- Izdaje se na 5 g., iznimno osobama starijim od 65 g. bez roka važenja (osim ako imaju certifikate).

Osobna iskaznica

- posebne fotografije
- OIB
- Izdaje ju po mjestu prebivališta nadležna policijska uprava ili policijska postaja.
- Nestanak osobne iskaznice s certifikatom – zatražiti suspenziju certifikata korištenjem el. usluge davatelja usluge certificiranja i prijaviti najbližoj PP.

Osobna iskaznica

- Osoba se ne smije služiti iskaznicom ako:
 - se promijene osobni podatci osobe,
 - fotografija više ne odgovara izgledu osobe,
 - je istekao rok važenja,
 - je oštećena ili iz nekog drugog razloga ne služi svrsi.
- Građani su dužni nositi svoju osobnu iskaznicu, dati ju na uvid na zahtjev ovlaštenih osoba, ne smije se dati drugomu da se služi njome kao svojom.

Putne isprave hrvatskih građana

- Putna je isprava javna isprava kojom se dokazuje identitet i hrvatsko državljanstvo.
- Izdaju se na propisanim obrascima.
- Mogu sadržavati elektronički nosač podataka.
- Vlada RH određuje pravnu osobu u državnom vlasništvu koja će obavljati poslove tehničke izrade putnih isprava – javna ovlast.
- Izdaju se u roku od 30 dana, iznimno najkasnije u roku od 48 sati (obrazložen zahtjev).

Putne isprave hrvatskih građana

- Putne su isprave:
 - putovnica,
 - diplomatska putovnica,
 - službena putovnica,
 - putni list,
 - putne isprave izdane na osnovi međunarodnih ugovora.

Putne isprave hrvatskih građana

- Putovnica – javna isprava s elektroničkim nosačem podataka koja se izdaje za neograničen broj putovanja unutar roka važenja.
- Izdaje se na rok važenja od 10 g., za mlađe od 21 g. na 5 g.
- Izdaje ju policijska uprava, odnosno policijska postaja, a za osobe koje su u inozemstvu dulje od tri mjeseca diplomatska misija ili konzularni ured.

Putne isprave hrvatskih građana

- Putni list – izdaje se građaninu koji boravi u inozemstvu bez putne isprave radi povratka u zemlju.
- Njime se mogu služiti i bračni drug i djeca ako su upisana i imaju fotografije.
- Izdaje se na najdulje 30 dana, a izdaje ga diplomatska misija ili konzularni ured.
- Ne mora imati elektronički nosač podataka.

Putne isprave hrvatskih građana

- Diplomatska i službena putovnica – javne isprave s elektroničkim nosačem podataka koje se izdaju državnim dužnosnicima i službenicima te drugim osobama radi učinkovitijeg obavljanja državnih poslova i osiguranja njihove zaštite pri obavljanju službenih poslova.
- Može se izdati i bračnom drugu i djetetu osobe koja ju posjeduje (do 27. g.).
- Izdaje se na pet godina za neograničen broj putovanja.
- Izdaje ju Ministarstvo vanjskih i europskih poslova.

Putne isprave hrvatskih građana

- Pomorska i brodarska knjižica – služi ukrčanom članu posade kao putna isprava za putovanje u inozemstvo, putovanje radi ukrcaja na brod ili za povratak u RH po iskrcaju iz broda.
- Putna isprava na osnovi međunarodnog ugovora – npr. osobna iskaznica služi umjesto putovnice za neke zemlje.

Putne isprave hrvatskih građana

- Nestanak ili pronalaženje putne isprave građanin je dužan odmah prijaviti.
- Nestala se putna isprava proglašava nevažećom objavom u Narodnim novinama.
- Građani ne smiju dati svoju putnu ispravu drugima niti se služiti tuđom.

Prebivalište i boravište građana

- **PREBIVALIŠTE** – mjesto i adresa u Republici Hrvatskoj na kojoj se osoba trajno nastanila radi ostvarivanja svojih prava i obveza vezanih za životne interese kao što su obiteljski, profesionalni, ekonomski, socijalni, kulturni i drugi interesi.
- **BORAVIŠTE** – mjesto i adresa u RH gdje osoba privremeno boravi, ali se na toj adresi nije trajno nastanila.

Prebivalište i boravište građana

- mjesto – grad ili općina, odnosno naselje u njihovu sastavu
- adresa – ulica ili trg i kućni broj evidentiran u registru prostornih jedinica nadležnog tijela
- nepostojeća adresa – ona koja nije evidentirana u Registru prostornih jedinica, na nju se ne može prijaviti
- Prebivalište i boravište prijavljuju se mjesnoj nadležnoj policijskoj upravi – građani su dužni prijavljivati promjene.

Prebivalište i boravište građana

- Osoba koja se iseljava iz RH radi trajnog nastanjenja u drugoj državi dužna je odjaviti prebivalište prije preseljenja.
- Osoba koja napušta prebivalište privremeno, na vrijeme dulje od godinu dana, dužna je to prijaviti.
- Odjava prebivališta bez zahtjeva stranke – rješenjem nadležne PU kada terenskom provjerom utvrdi da osoba stvarno ne živi na prijavljenoj adresi (temeljem obavijesti nekog tijela javne vlasti ili drugih pravnih ili fizičkih osoba).

Prebivalište i boravište građana

- Boravište se prijavljuje ako traje dulje od 3 mjeseca, na godinu, uz mogućnost produljenja za još godinu.
- Boravište iznimno može trajati dulje od 2 godine.
- Prijave se moraju podnositi osobno.
- prebivalište beskućnika – rješenje
- rok od godinu dana za osobe koje nemaju osobnu iskaznicu ili su prijavljene na nepostojeće adrese – odjava po službenoj dužnosti

Pitanja za ponavljanje

1. Što su državne matice i tko ih vodi?
2. Koje su dvije temeljne vrste upisa u državne matice i koja je razlika između njih?
3. Koje su pretpostavke za promjenu osobnog imena?
4. Je li matični broj građanina u službenoj uporabi u Republici Hrvatskoj? Pojasni.
5. Koji su bili razlozi za uvođenje OIB-a?
6. Tko su obveznici OIB-a u Republici Hrvatskoj?
7. Može li dijete od 11 god. imati osobnu iskaznicu? Ako da, hoće li imati certifikat i koji?
8. Koja je osnovna razlika između putovnice i putnog lista?
9. Što je prebivalište?

DRŽAVLJANSTVO

Državljanstvo

- Državljanstvo je poseban pravni odnos, trajni odnos, koji nastaje između pojedinca i države na čijoj osnovi nastaju određena prava i dužnosti (Borković).
- Sa stajališta pojedinca znači priznavanje svih prava u konkretnoj državi, ali i nametanje određenih dužnosti za čije ostvarivanje u pravilu nije odlučujuće nalazi li se ta osoba na teritoriju države kojoj pripada.
- Načelo – svaka osoba ima jedno državljanstvo.

Stranac

- Stranac:
 - pozitivna definicija: osoba stranog državljanstva ili bez državljanstva
 - negativna definicija: svaka osoba koja nema domaće državljanstvo
- Pravni položaj stranaca izjednačen je s državljanima u pitanjima temeljnih ljudskih prava i sloboda, no oni nemaju politička prava.
- Pravni se status uređuje posebnim propisima.

Stranac

- Strani državljani i osobe bez državljanstva mogu dobiti utočište u RH, osim ako ih se progona za nepolitičke zločine i djelatnosti koje se protive temeljnim načelima međunarodnog prava - AZIL.
- Izbjeglica - stranac koji je napustio državu čiji je državljanin ili u kojoj je bio trajno nastanjen kao osoba bez državljanstva da bi izbjegao proganjanje zbog svojih političkih mišljenja ili nacionalne, rasne ili vjerske pripadnosti.

Državljanstvo

- apatrid (apolit) - osoba bez državljanstva
- bipatrid (bipolit) - osoba koja ima dva državljanstva
- polipatrid - osoba koja ima više od dvaju državljanstava
- Normiranje državljanstva počinje početkom 19. stoljeća i to unutar građanskog prava.
- Prvi Zakon o državljanstvu koji se odnosio na cijelo područje današnje RH donesen je 1928. g. (Kraljevina SHS).

Državljanstvo

- NAČELA STJECANJA DRŽAVLJANSTVA:
 - Načelo krvne veze ili podrijetla - *ius sanguinis* (dijete stječe državljanstvo roditelja bez obzira gdje je rođeno)
 - Načelo područja - *ius soli* (dijete stječe državljanstvo države na čijem području je rođeno, bez obzira na državljanstvo roditelja)
 - Načelo prebivališta - *ius domicilii* (osoba stječe državljanstvo države na čijem teritoriju prebiva)

Državljanstvo

- Države uzimaju jedno načelo kao temeljno i dopunjuju ga drugima.
- Načelo prebivališta nigdje ne služi kao temeljni način stjecanja državljanstva.
- SUKOB DRŽAVLJANSTVA:
 - pozitivan - dvije ili više država istovremeno pripisuju svoje državljanstvo jednoj osobi
 - negativan - dvije ili više država odriču svoje državljanstvo jednoj osobi

Državljanstvo

- Državljanstvo udane žene - samostalan pravni subjekt:
 - Konvencija UN-a o državljanstvu udane žene (1957.)
 - Konvencija UN-a o ukidanju svih oblika diskriminacije prema ženama (1979.)
- Europsko državljanstvo (građanstvo) - sporazum iz Maastrichta 1992.- osoba koja ima državljanstvo članice istodobno je i državljanin Unije.
- aktivno i pasivno biračko pravo europskih građana

Državljanstvo u hrvatskom pravu

- Zakon o hrvatskom državljanstvu u pitanjima državljanstva izjednačava muškarce i žene, djecu rođenu u braku i izvan njega.
- Načelo primata hrvatskog državljanstva – osobe koje osim hrvatskog imaju i neko drugo državljanstvo pred tijelima državne vlasti smatraju se isključivo hrvatskim državljanima.

Državljanstvo u hrvatskom pravu

- NAČINI su STJECANJA hrvatskog državljanstva po Zakonu o hrvatskom državljanstvu:

- 1) podrijetlom,
- 2) rođenjem na području RH,
- 3) prirođenjem,
- 4) po međunarodnim ugovorima.

Državljanstvo u hrvatskom pravu

- Ad. 1) Dijete podrijetlom stječe hrvatsko državljanstvo (npr.):
 - a) rođeno od roditelja koji su u trenutku rođenja oboje hrvatski državljani,
 - b) jedan je roditelj u trenutku rođenja hr. državljanin, a ono je rođeno na teritoriju RH,
 - c) rođeno u inozemstvu, jedan je roditelj u trenutku rođenja hrvatski državljanin, a drugi bez ili nepoznata državljanstva (do 18. g. prijava),
 - d) dijete stranog ili bez državljanstva ako ga posvoje hrvatski državljani.

Državljanstvo u hrvatskom pravu

- Ad. 2) Rođenjem na teritoriju RH
- Na taj način dijete stječe državljanstvo ako je rođeno ili nađeno na području RH, a oba su mu roditelja nepoznata ili su nepoznata državljanstva ili su bez državljanstva.
- Ako se do 14. g. djetetova života utvrdi da su oba roditelja strani državljani, dijete gubi hrvatsko državljanstvo.
- Razlozi za prihvaćanje tog načela:
 - pretpostavka da su roditelji hr. državljani
 - humani razlozi - dijete bi bilo apatrid

Državljanstvo u hrvatskom pravu

- Ad. 3.) Prirođenje (naturalizacija)
- Označava poseban način stjecanja državljanstva na molbu osobe koja to želi (u pravilu odrasla osoba, stranac).
- To je institut novijeg datuma, poznat u svim državama, no razlikuju se potrebni uvjeti.
- Hrvatski zakon poznaje:
 - a) prirođenje redovnim putem,
 - b) prirođenje pod povoljnijim uvjetima.

Državljanstvo u hrvatskom pravu

- Ad. 3) Prirođenje (naturalizacija)
- a) Prirođenje redovnim putem - pretpostavke:
 - navršениh 18 g. života i nije mu oduzeta poslovna sposobnost
 - osiguran otpust iz stranog državljanstva ili dokaz da će otpust dobiti naknadno
 - prijavljen boravak u RH najmanje 8 g. neprekidno prije podnošenja zahtjeva i ima odobren status stranca na stalnom boravku
 - poznavanje hr. jezika, kulture i društvenog uređenja te latiničnog pisma
 - ponašanjem mora dokazati poštivanje hrvatskog pravnog poretka, običaja i kulture

Državljanstvo u hrvatskom pravu

- Ad. 3) Prirođenje (naturalizacija)
- b) Prirođenje pod povoljnijim uvjetima
 - osobe koje su rođene na teritoriju RH, žive tu i imaju odobren stalni boravak
 - stranac koji je u braku s hrvatskim državljaninom i ima odobren stalni boravak
 - iseljenik iz Hrvatske i njegovi potomci
 - stranac čije bi primanje u hr. državljanstvo predstavljalo interes za RH
 - hrvatski državljanin kojem je državljanstvo prestalo otpustom

Državljanstvo u hrvatskom pravu

- Ad. 4.) Stjecanje hrvatskog državljanstva prema međunarodnim ugovorima
- Zakon pruža mogućnost sklapanja međunarodnih ugovora kojima bi se odredili i drugačiji načini stjecanja hrvatskog državljanstva.
- Takvi ugovori moraju proći svu prethodnu proceduru.

Državljanstvo u hrvatskom pravu

- NAČINI su PRESTANKA hrvatskog državljanstva:

- 1) otpustom,
- 2) odricanjem,
- 3) prema međunarodnim ugovorima.

Državljanstvo u hrvatskom pravu

- Ad. 1. Otpustom
- Pretpostavke:
 - navršениh 18 godina života
 - nepostojanje smetnji glede vojne obveze
 - podmireni svi porezi, takse i dugovi prema pravnim i fizičkim osobama u RH
 - uređeni imovinski odnosi iz bračnog odnosa i odnosa roditelja i djece
 - postojanje ili dokaz o dobivanju stranog državljanstva

Državljanstvo u hrvatskom pravu

- Ad. 1. Otpustom
- Otpust ne može dobiti osoba protiv koje se vodi kazneni postupak ili je osuđena za kaznena djela koja se gone po službenoj dužnosti.
- Državljanstvo prestaje temeljem posebnog akta (rješenje) državnog tijela na zahtjev pojedinca.

Državljanstvo u hrvatskom pravu

- Ad. 2. Odricanjem
- Državljanstvo prestaje izjavom volje pojedinca.
- Hrvatskog državljanstva može se odreći punoljetni državljanin s prebivalištem u inozemstvu i stranim državljanstvom.
- Ad. 3. Prema međunarodnim ugovorima
- Zakon omogućuje sklapanje međunarodnih ugovora kojima bi se odredili i drugačiji načini prestanka hrvatskog državljanstva.

Reintegracija

- Označava ponovno stjecanje državljanstva osobi koja ga je imala, ali ga je na neki način izgubila.
- Osoba kojoj je kao maloljetnoj prestalo državljanstvo jer je slijedila svoje roditelje kojima je državljanstvo prestalo otpustom ili odricanjem može ponovo steći hrvatsko državljanstvo ako:
 - boravi neprekinuto najmanje godinu dana na teritoriju RH,
 - da pisanu izjavu da se smatra hrvatskim državljaninom.

Državljanstvo u hrvatskom pravu

- Zahtjevi za stjecanje ili prestanak državljanstva podnose se policijskoj upravi, odnosno policijskoj postaji, no mogu se podnijeti i preko diplomatskog ili konzularnog predstavništva RH u inozemstvu.
- Rješenje o stjecanju ili prestanku državljanstva donosi ministar unutarnjih poslova. Pravomoćno rješenje objavljuje se u Narodnim novinama.

Državljanstvo u hrvatskom pravu

- Pravno važenje rješenja o stjecanju, odnosno prestanku državljanstva:
 - uvažen zahtjev za prirođenje - državljanstvo se stječe danom uručenja rješenja (konstitutivni upravni akt)
 - uvažen zahtjev za otpust - državljanstvo prestaje danom uručenja rješenja (konstitutivni upravni akt)
 - odricanje - državljanstvo prestaje danom izjave o odricanju - rješenje je deklaratoran akt s povratnim djelovanjem

Državljanstvo u hrvatskom pravu

- Evidenciju o hrvatskom državljanstvu vode matični uredi, a za osobe koje imaju prebivalište u inozemstvu nadležno diplomatsko ili konzularno predstavništvo.
- Hrvatsko se državljanstvo dokazuje:
 - osobnom iskaznicom,
 - vojnom iskaznicom,
 - putovnicom,
 - domovnicom.

Pitanja za ponavljanje

1. Što je državljanstvo?
2. Tko je stranac?
3. Što je azil i tko ga ne može dobiti?
4. Navedite i pojasnite načela za stjecanje državljanstva.
5. Što je sukob državljanstva i kakav on može biti?
6. Pojasnite načelo primata hrvatskog državljanstva.
7. Koji je najčešći način stjecanja hrvatskog državljanstva?
8. Pojasnite razloge za prihvaćanje načela *ius soli* kao dopunskog načela za stjecanje hrvatskog državljanstva.
9. Što je prirođenje i kakvo ono može biti?
10. Koja je osnovna razlika između otpusta i odricanja kao načina prestanka hrvatskog državljanstva?

UPRAVNI AKT

Upravni akt

- S teorijskog aspekta riječ je o autoritativnoj odluci kojom se u području upravnog djelovanja jednostrano odlučuje o subjektivnim pravima, obvezama ili pravnim interesima subjekata u konkretnoj upravnoj stvari.
- Bitne su odrednice upravnog akta:
 - 1) autoritativnost i jednostranost,
 - 2) konkretnost,
 - 3) pravno djelovanje,
 - 4) pravna vezanost.

Upravni akt

- Ad. 1.) Autoritativnost i jednostranost
- Autoritativnost – donositelj upravnog akta nastupa prema drugim subjektima s jačom voljom (druga se strana nalazi u podređenom položaju). Mogućnost prinudnog izvršenja upravnog akta proizlazi iz autoritativnosti.
 - Jednostranost – upravni akt, njegov sadržaj i pravni učinak nastaju kao posljedica izražene volje donositelja.

Upravni akt

Ad. 2) Konkretnost upravnog akta

- Konkretnost se očituje u dvama smjerovima:
 - a) prema predmetu o kojem se odlučuje (konkretna upravna stvar),
 - b) prema subjektima o čijim pravima i obvezama se odlučuje (konkretni adresati).

Upravni akt

Ad 3) Pravno djelovanje

- Pravno djelovanje – upravni akt proizvodi neposredan pravni učinak i to:
 - a) zasniva, mijenja ili ukida neki pravni odnos,
 - b) utvrđuje postojanje kakvog pravnog odnosa.
- Pravno djelovanje upravnog akta usmjereno je prema adresatu, ali i prema donositelju.
- Posredan pravni učinak – djelovanje upravnog akta *erga omnes*, prema trećima – kada je stranci podijeljeno neko apsolutno pravo.

Upravni akt

Ad. 4.) Pravna vezanost upravnog akta – načelo zakonitosti

- a) Vezanost za donositelja upravnog akta – ovlaštenik može donositi samo one akte koji su mu pravnom normom stavljeni u nadležnost.
- b) Vezanost normom u pogledu oblika i sadržaja – upravni akt mora imati propisan oblik i dijelove.

Upravni akt u zakonodavstvu

- U pravilu ne postoje zakonske definicije.
- Je li neki akt upravni važno je zbog pravne zaštite.
- Posredno – zakon nekim aktima priznaje ili oduzima odrednicu upravnog akta (npr. ZDS – rješenje o prijmu upravni je akt).
- Upravnom stvari smatra se svaka stvar u kojoj javnopravno tijelo u upravnom postupku rješava o pravima, obvezama ili pravnim interesima fizičke ili pravne osobe ili drugih stranaka neposredno primjenjujući zakone, druge propise i opće akte (ZUP). Upravnom stvari smatra se i svaka stvar koja je zakonom određena kao upravna stvar.

Donositelj upravnog akta

- Tko je donositelj, ovisi o konkretnom pravnom sustavu.
- Mogu biti samo državna tijela ili i neki drugi subjekti određeni posebnom normom.
- ZUP – JAVNOPRAVNO TIJELO (tijela državne uprave, druga državna tijela, tijela JLP(R)S i pravne osobe koje imaju javne ovlasti) – donositelji upravnih akata u RH

Akti uprave

- Akt je uprave širi pojam od upravnog akta.
- Akti su uprave:
 - upravni akti,
 - općenormativni akti uprave,
 - konkretni akti uprave koji nemaju obilježje upravnog akta.

Upravni akt vs. općenormativni akt

- konkretna / opća (apstraktna) norma
- točno određen slučaj / neograničeni broj
- Neko upravno tijelo mora imati ovlast za donošenje akata, može biti ovlašteno za donošenje samo pojedine ili obje vrste akata.
- U pravilu hijerarhijski viša tijela imaju normativnu ovlast i ovlast donošenja pojedinačnih akata.
- Razlikuje se postupak donošenja.
- Razlikuju se načini objave akata.
- Razlikuju se u vrsti i karakteru kontrole.

Vrste upravnih akata

- konstitutivni i deklaratorni akti
- doneseni prema službenoj dužnosti ili na zahtjev stranke
- pozitivni i negativni
- pojedinačni ili opći
- slobodni i pravno vezani
- jednostavni i složeni
- akti koji se donose u posebnom postupku

Konstitutivni upravni akt

- Stvarajući, kreatorni – oni akti kojima se zasniva, mijenja ili ukida neki pravni odnos.
- Djeluju ubuduće, *ex nunc*.
- Postoji mogućnost diskrecijskog odlučivanja.
- Vrste:
 - oni kojima se pravni odnos zasniva, kojima se pravni odnos mijenja i kojima pravni odnos prestaje
 - obvezujući (stranci se nameće neka dužnost) i ovlašćujući (adresar stječe pravo koje nije imao i mogućnost njegova ostvarenja)

Konstitutivni upravni akt

- Vrste:
 - Akt-uvjet: u njemu se ne određuju prava i dužnosti stranaka, već je akt uvjet da bi neka situacija mogla nastati, a kad jednom nastane, ovisi o pravnim normama koje uređuju situaciju (npr. prijam u državnu službu).
 - Dispens – donositelj može, koristeći se ovlašću iz odgovarajuće pravne norme, odstupiti od strožih uvjeta i na adresata primijeniti blaže.
 - Osobni i stvarni – kod osobnih ovlast proizlazi iz samog akta (vozačka dozvola), dok kod stvarnih proizlazi iz odnosa pojedinca prema nekoj stvari.

Deklaratorni upravni akt

- Utvrđuje jedan već postojeći pravni odnos, utvrđuje se da su ispunjeni uvjeti koje pravna norma propisuje da bi mogla nastati neka pravna situacija.
- Djeluju unatrag, *ex tunc*.
- U pravilu nema mogućnosti diskrecijskog ocjenjivanja.
- Vrste:
 - oni kojima se utvrđuje sam pravni odnos
 - oni kojima se utvrđuju činjenice koje su mjerodavne za neki pravni odnos

Upravni akti doneseni po službenoj dužnosti

- Inicijativu za njegovo donošenje daje nadležno tijelo time što je u izvršavanju službene dužnosti pokrenulo postupak.
- U pravnoj normi precizno su utvrđeni razlozi za takvo postupanje (kada je propisano zakonom ili je nužno radi zaštite javnog interesa).
- U pravilu, to su konstitutivni i obvezujući upravni akti.

Upravni akti doneseni po prijedlogu stranke

- Nužna je postupovna pretpostavka postojanje prijedloga stranke.
- Zahtjev stranke ima dvostruku važnost: inicijativa je za postupak i bitan element za donošenje akta.
- Ako akt bude donesen bez zahtjeva stranke – akt se oglašava ništavim (osim ako stranka izrijeком ili prešutno pristane).
- U pravilu, to su ovlašćujući upravni akti.

Pozitivni upravni akti

- Riječ je o aktima kojima na zahtjev stranke ovlašteno tijelo donese odluku kojom se stranci daje ovlast ili pravo.
- U kontradiktornim postupcima isti akt za jednu je stranku pozitivan, a za drugu je negativan.
- Može biti djelomice pozitivan.

Negativni upravni akti

- Riječ je o aktima kojima donositelj akta odbija zahtjev stranke ili odbacuje zahtjev.
- Kod odbijanja tijelo rješava o biti stvari (*in merituum*), dok se kod odbacivanja zahtjeva tijelo ne upušta u bit stvari.
- Može biti djelomice negativan.
- Posebna vrsta - *šutnja administracije* - slučaj kada nadležno tijelo o zahtjevu stranke ne odluči u određenom vremenu ili ne odluči uopće.

Pojedinačni i opći upravni akti

- Pojedinačni - adresati su označeni pojedinačno i poimence, bez obzira koliko ih ima.
- Opći - adresati se ne određuju poimence, već po nekim svojstvima.
- Opći upravni akti jesu akti u konkretnoj upravnoj stvari, treba ih razlikovati od pravne norme.

Pravno vezani i akti u kojima je sadržana diskrecijska ocjena

- Kod akata u kojima je sadržana diskrecijska ocjena donositelj je vezan među ponuđenim mogućnostima.
- I kod takvih normi ostali su dijelovi strogo pravno vezani.
- Kod kontrole zakonitosti akata u kojima je sadržana diskrecijska ocjena, kontroli podliježu samo pravno vezani dijelovi, diskrecijska ocjena ne može biti predmet sudske kontrole zakonitosti.

Jednostavni i složeni upravni akti

- Jednostavni - u odlučivanju o upravnoj stvari sudjeluje samo jedan donositelj.
- Složeni - u postupku donošenja sudjeluju dva ili više tijela; pravna norma precizno treba definirati načine i redoslijed postupanja više tijela.

Rješenja i zaključci

- Rješenje - odlučuje se o stvari koja je predmet postupka.
- Zaključak - odlučuje se o pitanjima koja se tiču postupka i o pitanjima koja se kao sporedna jave tijekom postupka.
- Razlika između tih dviju vrsta akata ogleda se u obliku donošenja i priopćavanja, mogućnosti ulaganja pravnih lijekova (zaključak - u pravilu nema žalbe) i drugo.

Forma upravnog akta

- U upravnoj stvari odlučuje se rješenjem (može se zvati drugačije).
- Određuje se pravnom normom.
- U pravilu je pisani oblik, usmeni samo iznimno kada je izrijekom propisano.
- Pisani oblik upravnog akta – razlozi:
 - pretpostavlja provođenje određene procedure prije njegova donošenja
 - razlozi pravne sigurnosti
 - olakšano je dokazivanje sadržaja akta i njegova provedba

Forma upravnog akta

- Usmeni upravni akt – moguć je kod poduzimanja hitnih mjera radi:
 - osiguranja javnog reda i sigurnosti,
 - otklanjanja neposredne opasnosti za život i zdravlje ljudi ili imovinu veće vrijednosti.
- Upravni akt donesen u usmenom obliku dostavlja se stranci i u pisanom obliku:
 - kada je to propisano zakonom,
 - kada to stranka zahtijeva,
 - ako za to postoje drugi opravdani razlozi.

Sadržaj upravnog akta

- Rješenje se sastoji od:
 - zaglavlja,
 - uvoda,
 - izreke,
 - obrazloženja,
 - upute o pravnom lijeku,
 - potpisa službene osobe,
 - otiska službenog pečata javnopravnog tijela.
- Rješenje ne mora sadržavati pojedine dijelove samo kada je to predviđeno zakonom.

Dodatci upravnom aktu

- Dodatci upravnom aktu mogu biti:
 - uvjet,
 - namet,
 - rok,
 - pridržaj opoziva.
- dopustivost dodataka - sukladno načelu zakonitosti, samo kada za to postoji odgovarajuća ovlast u pravnoj normi

Dodatci upravnom aktu

- Uvjet:
- okolnost čiji je nastup neizvjestan
 - Mogu biti:
 - odložni (suspenzivni) - upravni akt ne počinje djelovati od trenutka donošenja, već tek ispunjenjem uvjeta;
 - raskidni (rezolutni) - upravni akt stupa na snagu odmah, a nastupom prestaje vrijediti.

Dodatci upravnom aktu

- Namet:
- posebna vrsta dodatka upravnom aktu koji adresatu propisuje obvezu izvršenja neke dodatne činidbe.
 - To je samostalna obveza i njezino ispunjenje ili neispunjenje nema izravan učinak na važenje samog akta.
 - U slučaju neispunjenja donositelj akta može staviti upravni akt izvan snage - novim upravnim aktom.

Dodatci upravnom aktu

Rok:

- određeno vremensko razdoblje čiji istek ima utjecaj na upravni akt u kojem je dodan.
- Slično je djelovanje kao kod uvjeta, samo što nema neizvjesnosti.
- Rok može biti odgodni (istekom roka akt stupa na snagu) ili raskidni (istekom roka akt prestaje važiti).

Dodatci upravnom aktu

Pridržaj opoziva:

- Donositelj akta zadržava sebi pravo opozvati, odnosno staviti izvan snage upravni akt.
- Može biti:
 - važenje do opoziva - donositelj može opozvati akt u svako doba, po vlastitoj ocjeni,
 - opoziv u izuzetnom stanju - donositelj može opozvati akt samo uz posebno propisane uvjete.
- Uvijek se donosi novi upravni akt kojim se stavlja izvan snage prethodno doneseni.

Vremensko djelovanje upravnog akta

a) Početak djelovanja upravnog akta

- Donositelja akt obvezuje od trenutka kada je upućen stranci; dok ne djeluje prema stranci ne djeluje ni prema donositelju.
- Stranku akt obvezuje od trenutka pravilno izvršene dostave.
- Bezrazložno odbijanje primitka pravilno dostavljenog upravnog akta ne utječe na djelovanje upravnog akta prema stranci.

Vremensko djelovanje upravnog akta

- b) Prestanak važenja upravnog akta
- Načini su prestanka upravnog akta:
 - iskorištavanjem ovlasti koja je podijeljena upravnim aktom, odnosno izvršenjem obveze,
 - nastupom rezolutivnog uvjeta ili raskidnog roka,
 - stavljanjem izvan snage (novim aktom),
 - propašću stvari,
 - smrću stranke,
 - zbog nevršenja ovlasti,
 - odricanjem od ovlasti.

Retroaktivno djelovanje upravnog akta

- Znači da akt djeluje na pravni odnos koji je postojao prije nego je akt stupio na snagu.
- Deklaratorni akti - u pravilu djeluju povratno.
- Konstitutivni akti - u pravilu ne smiju djelovati povratno, osim kada je takva mogućnost izrijekom propisana.
- Produljeno pravno djelovanje akta - pravno djelovanje upravnog akta javlja se kasnije nego je uobičajeno - anticipirani upravni akti

Obveznost upravnog akta

- Prema adresatima - dužni su poštivati izreku upravnoga akta.
- Prema donositelju - dužni su poštivati i prilagoditi svoje ponašanje dispozitivu upravnoga akta.
- Prema svima - neovisno o početku važenja ili mogućnosti opoziva.
- samo izreka

Izvršenje upravnog akta

- Procesnim radnjama izvršenja provodi se dispozitiv upravnog akta.
- Izvršenju uvijek prethodi donošenje akta.
- Izvršnost akta ovisi o tome je li dostava uredno obavljena, je li dopuštena žalba, odgoda li žalba izvršenje i drugo.
- Odredbe o izvršenju odnose se samo na situacije u kojima stranka odbije izvršenje.
- Izvršenja nema kad je stranci zahtjev odbijen i kad su stranci podijeljene ovlasti.

Izvršenje upravnog akta

- Izvršenje preko trećih osoba
- Prinudno izvršenje – mora postojati izričita ovlast za to i mogu se rabiti samo ona prinudna sredstva koja su propisana.
- Prinudna sredstva mogu biti:
 - posredna – prijetnja kaznom (novčanom kaznom),
 - neposredna sredstva prema izvršeniku ili njegovoj stvari.

Pravomoćnost upravnog akta

- Procesnopravni institut kojim se onemogućava ponovo odlučivanje o stvari o kojoj je u redovnom postupku konačno odlučeno (Borković).
 - Ostvaruje se načelo zakonitosti i osigurava pravna sigurnost i nepromjenjivost upravnog akta.
- Vrste:
- formalna i materijalna
 - subjektivna i objektivna
 - apsolutna i relativna

Pravomoćnost upravnog akta

- Formalna i materijalna - kriterij su subjekti prema kojima akt proizvodi djelovanje.
- Formalna - strankama onemogućava pobijanje pravomoćnog akta redovnim pravnim sredstvima.
- Nastup formalne pravomoćnosti uređen je konkretnim pravnim normama.
- U hrvatskom pravu formalna p. nastupa onda kada se protiv rješenja ne može izjaviti žalba ni pokrenuti upravni spor.

Pravomoćnost upravnog akta

- Materijalna - djeluje prema donositelju akta onemogućavajući opozivanje, odnosno mijenjanje ili stavljanje izvan snage akta kojim je stvar konačno riješena (a stranka je stekla neko pravo ili je određena neka obveza) - izmjena iznimno, propisana.
- materijalna pravomoćnost - nakon formalne
- Postiže se:
 - pojačanom pravnom sigurnosti,
 - pouzdanjem građana u stalnost akata i trajnost prava koja su građanima priznata.

Pravomoćnost upravnog akta

- Objektivna pravomoćnost - onemogućava rješavanje o stvari o kojoj je već odlučeno, bez obzira na način na koji je odlučeno.
- Subjektivna pravomoćnost - zabranjuje diranje u akt i ponovo odlučivanje o stvari ako bi se time diralo u stečena prava stranke.
- Moguće su izmjene takvih akata samo:
 - ako se novim aktom stranci daju još veće ovlasti,
 - samo ako stranka to sama zatraži ili se s navedenom izmjenom složi.

Pravomoćnost upravnog akta

- Apsolutna pravomoćnost – svrha je procesna ekonomičnost.
- Relativna pravomoćnost – doprinosi pravnoj sigurnosti, odnosno zaštiti pravnih interesa stranke.

Pravomoćnost upravnog akta

- Kada pravomoćni akt sadrži takvu pogrešku koja ide na štetu objektivne zakonitosti, javnog interesa i na štetu stranaka moguće ga je izmijeniti – izvanredna pravna sredstva.
- Moguće kod akata koji su oborivi, ne kod ništavih akata.
- Razloge i uvjete za pokretanje postupka te vrste izvanrednih pravnih sredstava propisuje zakonodavac (obnova postupka, oglašavanje rješenja ništavim, poništavanje i ukidanje nezakonitog ili zakonitog rješenja).

Pravomoćnost upravnog akta

- Objekt je pravomoćnosti upravni akt, dispozitiv ili izreka akta.
- Subjekti su pravomoćnosti donositelj akta i stranke u postupku. Pravomoćnost djeluje i na pravne sljednike.
- Izvršnost – svojstvo upravnog akta po kojoj se obvezanu stranku može prisiliti na izvršenje.

Pogrešni upravni akti

- Mogu biti:
 - nezakoniti (protupravni) - aktom je povrijeđeno neko pravno pravilo iz sustava pozitivnog prava,
 - nepravilni (nesvršishodni) - akt je nesvršishodan sa stajališta javnog interesa. Donositelj akta, posebice kod diskrecijske ocjene, mora nastojati ostvariti cilj, društveni interes radi kojeg je propis donesen.
- Propisuje se pravnom normom.

Pogrešni upravni akti

- Akt može biti:
 - pogrešan u cijelosti,
 - pogrešan samo jedan dio akta.
- Oborivi akt - ako se protiv njega ne iskoriste dopuštena redovna i izvanredna pravna sredstva, postaje neizmjenjiv.
- Ništavi akt - ne proizvodi pravne učinke, ne nastupa pravomoćnost, uvijek može biti oglašen ništavim, smatra se da nije bio donesen.

Pogrešni upravni akti

- Kazne:
 - ukidanje - oborivi se upravni akt ukida, ne djeluje ubuduće, pravne posljedice koje je proizveo ostaju na snazi;
 - poništavanje - oborivi se upravni akt poništava, poništavaju se i njegove pravne posljedice;
 - oglašavanje ništavim - deklaratorni akt.
- Konvalidiranje - označava naknadno osnaženje oborivog upravnog akta.

Konkretni akti uprave izvan upravnog akta

- Uprava je po zakonu dužna:
 - voditi evidencije o određenim činjenicama,
 - izdati uvjerenje o postojanju ili nepostojanju činjenice o kojoj vodi službenu evidenciju.
- Te radnje nemaju karakter autoritativnog odlučivanja.
- Rezultat je tih radnji javna isprava koja ima oborivu presumpciju istinitosti.
- ZUP – potvrde (uvjerenja, izvadci i druge javne isprave)

Konkretni akti uprave izvan upravnog akta

- Drugi su akti ili radnje uprave:
 - obavijest - informacija o nekim pitanjima koja mogu biti od interesa za stranku, nikad nema neposredan pravni učinak;
 - podučavanja i savjetovanja - stručna pomoć radi lakšeg snalaženja, ostvarivanja prava ili izvršavanja dužnosti;
 - materijalne radnje - ostvaruje se cilj upravnog akta ili prethode donošenju upravnog akta.

Pitanja za ponavljanje

1. Što je upravni akt?
2. Pojasnite konkretnost kao odrednicu upravnog akta.
3. Prema komu je usmjereno pravno djelovanje upravnog akta?
4. Pravna vezanost upravnog akta odraz je kojeg načela?
5. Tko je u Republici Hrvatskoj ovlašten donositi upravne akte?
6. Pojasnite razlikovanje upravnog akta od općenormativnog akta po kriteriju načina objave.
7. Pojasnite razliku između konstitutivnih i deklaratornih upravnih akata.
8. Kada upravni akt može biti donesen po službenoj dužnosti?
9. O čemu se odlučuje zaključkom?
10. Je li moguće upravni akt donijeti usmeno? Pojasnite.

Pitanja za ponavljanje

11. Ako upravni akt ne sadrži uputu o pravnom lijeku, može li stranka ipak tražiti odgovarajuću pravnu zaštitu? Pojasnite.
12. Koja je razlika između uvjeta i roka kao dodataka upravnom aktu?
13. Djeluje li upravni akt istovremeno prema donositelju i stranci? Pojasnite.
14. Kako može prestati upravni akt?
15. O čemu ovisi izvršnost upravnog akta?
16. Što je pravomoćnost?
17. Može li se pravomoćan akt ipak izmijeniti? Pojasnite.
18. Pojasnite razliku između oborivih i ništavih upravnih akata.
19. Donosi li uprava i druge akte koji nemaju karakter upravnog akta? Pojasnite.

UPRavno PRAVO S OBZIROM NA STVARI

Francuska teorija javne domene

- Dobra koja su namijenjena javnoj službi označavaju se kao domena koja je ili javna ili privatna. Zajedničko im je da pripadaju, u načelu, državi ili drugom javnopravnom tijelu, ali razlika je među njima bitna.
- Dok za privatnu domenu vrijedi pravni režim građanskog prava, za javnu domenu vrijedi načelo da se razvija kao javnopravni institut koji je u režimu javnog, a posebice upravnog prava. Stoga, dobra koja čine javnu domenu jesu:
 1. neotuđiva,
 2. nezastariva i
 3. nezapljenjiva.

Njemačka teorija

- Odvaja imovinu države i drugih javnopravnih tijela na:
 1. financijsku ili fiskalnu imovinu (donosi financijsku korist javnopravnom tijelu, npr. državna poduzeća) – režim privatnog prava,
 2. upravnu imovinu (stvari koje su javnopravnim tijelima nužne za provedbu njihovih osnovnih funkcija, npr. uredski materijal, poslovne zgrade),
 3. javno dobro ili dobro opće uporabe (stvari na slobodnoj uporabi svima, npr. obala, zrak).

Javno dobro (dobro u općoj uporabi)

- Javna dobra, odnosno dobra u općoj uporabi nalaze se izvan prometa i imaju svoj poseban pravni režim, reguliran prvenstveno normama upravnog prava.
- Pojam javnog dobra širi je od pojma dobra opće uporabe koje čini samo jedan njegov dio.
- Dva elementa obilježuju dobro opće uporabe:
 1. Po načelu jednakosti njime se može služiti svatko (uz ograničenje da se druge u tome pravu ne ometa/onemogućuje).
 2. Izuzeće iz građanskopravnog prometa
- Obilježja javnih dobara, uz navedena dobra, imaju i dobra koja služe za određene opće svrhe i namjene društvene zajednice iako nisu u općoj uporabi svih (oružje, poligoni i sl.).

Podjela javnih dobara

- Podjela je javnih dobara moguća prema sljedećim kriterijima:
 - prema objektu,
 - prema načinu nastanka,
 - prema namjeni,
 - prema okolnosti mogu li biti u građanskopravnom vlasništvu.

Vrste javnih dobara s obzirom na objekt

- zemljišno dobro (javni putovi, ceste, mostovi, trgovi)
- vodno dobro (služi najrazličitijim namjenama i to kao dobro opće uporabe za sve, npr. voda za piće te kao dobro posebne namjene i pojedine subjekte, npr. voda za protupožarnu zaštitu)
- pomorsko dobro – Pomorski zakonik propisuje da je pomorsko dobro opće dobro od interesa za RH, da ima njezinu osobitu zaštitu te da se upotrebljava i koristi samo pod uvjetima i na način propisan zakonom.
Pomorsko dobro čine unutarnje morske vode i teritorijalno more, njihovo dno i morsko podzemlje te dio kopna koji je po svojoj prirodi namijenjen javnoj pomorskoj uporabi ili je proglašen takvim (morska obala, luke, lukobrani, nasipi, sprudovi i sl.).
- zračno dobro – prostor iznad državnog teritorija, kao i vojne i civilne zračne luke

Podjela javnih dobara prema načinu nastanka

1. Javna dobra nastala prirodnim putem (prirodna javna dobra) nastaju kao posljedica djelovanja prirode i to svojstvo zadržavaju zbog svoje prirodne strukture i osobina (npr. rijeke, mora, zrak...).
2. Javna dobra nastala ljudskim djelovanjem (umjetna javna dobra) posebno su stvarana da bi služila kao takva te, u pravilu, svojstva javnog dobra stječu temeljem posebnog pravnog akta i zadržavaju ga s obzirom na svojstva koja imaju i na namjenu kojoj služe (npr. pristaništa, putovi i sl.).

Podjela javnih dobara prema njihovoj namjeni

1. javna dobra koja su u općoj uporabi svih, tzv. dobra opće uporabe, npr. voda, more, zrak. – dobra opće uporabe, uži pojam
2. javna dobra koja su namijenjena pojedinim subjektima (državnim tijelima ili drugim javnopravnim subjektima) za posebne svrhe, npr. vojne luke – širi pojam javnog dobra

Podjela javnih dobara prema kriteriju vlasništva

- mogu li biti u građanskopravnom vlasništvu:

1. javna dobra koja nikako ne mogu biti u građanskopravnom vlasništvu (more, rijeke)
2. koja mogu biti u građanskopravnom vlasništvu (uređski pribor ili namještaj)

Upravljanje javnim dobrom

- Pravo na upravljanje javnim dobrom mogu imati:

1. Republika Hrvatska i jedinice lokalne i regionalne samouprave,
2. javne ustanove,
3. posebna javna poduzeća.

Proglašenje postanka javnog dobra

Razlikuju se situacije:

1. Pojedino je javno dobro u općoj uporabi po samoj svojoj prirodi (npr. zračno dobro). U tom slučaju, ako se i donese posebni akt radi utvrđivanja takvog dobra javnim dobrom, takav akt ima deklaratornu važnost.

2. Da bi neko dobro postalo javno dobro i kako bi moglo služiti za opću uporabu, treba ga prethodno takvim proglasiti posebnim aktom nadležnog tijela. U tom slučaju takav akt ima konstitutivnu važnost.

Proglašenje prestanka javnog dobra

1. prestanak prirodnim putem (npr. odron zemlje uništi javni put); eventualno donesen upravni akt imao bi značaj deklaratornog upravnog akta
2. prestanak postojanja temeljem posebnog akta (npr. odluka o dodjeljivanju javnog parka određenoj zdravstvenoj ustanovi), kada odnosni akt ima konstitutivnu važnost
U pravilu kontrarni upravni akt kojim se oduzima svojstvo javnog dobra nekom dobru donosi isto tijelo koje je donijelo i akt kojim je odnosno dobro i kreirano.

Razgraničenje javnog dobra

- odnosno granice njegova dosega:
 - posebnim pravnim normama (npr. Zakon o cestama, Pomorski zakonik...)
 - ako nema normi o nadležnosti - presumpcija nadležnosti državnih tijela
- Rješavanje sporova o statusu javnog dobra:
 - tijela državne uprave
 - sudovi

Uporaba javnog dobra

Kod uporabe javnog dobra treba razlikovati dvije okolnosti:

1. kada je javno dobro dano na opću uporabu svima i kada je opća uporaba element bez kojeg nema takvog dobra opće uporabe u pravnom smislu (npr. more, javne ceste, ulice, kod kojih se takva uporaba ostvaruje npr. kupanjem, vožnjom...),
2. kada je javno dobro dano na uporabu samo određenim subjektima donošenjem posebnog akta (npr. vadenje pijeska iz mora). U tom slučaju riječ je o posebnoj pogodnosti koju pojedini subjekti imaju u odnosu na uporabu javnog dobra (proširenje mogućnosti uporabe), ali tako da ta posebna uporaba ne smije mijenjati strukturu javnog dobra.

Zaštita javnog dobra

Ustav Republike Hrvatske propisuje kako dobra od interesa za Republiku Hrvatsku imaju njezinu osobitu zaštitu te se zakonom određuje na koji se način ta dobra mogu upotrebljavati i iskorištavati.

Zaštita se ostvaruje na više načina:

1. Dužnost je svih građana da se zaštitnički odnose prema javnim dobrima (npr. da čuvaju nasade u parkovima).
2. posebnim mjerama (npr. ograđivanje zelenila)
3. kaznenopravna zaštita javnog dobra (npr. posebne kaznene odredbe Zakona o šumama)

Pitanja za ponavljanje

1. Kakva je pravna priroda dobara koja čine javnu domenu u francuskom pravu?
2. Pojasnite razliku između javnog dobra i dobra u općoj uporabi.
3. Na koji način građani mogu rabiti dobra opće uporabe, koja su ograničenja?
4. Temeljem kojih se kriterija mogu razvrstati javna dobra?
5. Koje su vrste javnih dobara s obzirom na objekt?
6. Definirajte i objasnite zemljišno dobro po različitim kriterijima.
7. Tko upravlja javnim dobrima u Republici Hrvatskoj?
8. Kako se ostvaruje zaštita javnog dobra?

UPRAVNOPRAVNA OGRANIČENJA VLASNIŠTVA

Upravno-pravna ograničenja vlasništva

- Arondacija: agrarno-upravno-pravna mjera koja služi stvaranju većih kompleksa obradive površine radi povoljnijih uvjeta za obradu
- Komascija: agrarno-upravno-pravna mjera kojom se zemljišne čestice grupiraju u veće i pravilnije čestice radi povoljnijeg iskorištavanja, izgradnje poljoprivrednih putova ili drugih objekata.
- Komascija se provodi na određenom području (katastarska općina).
- Izvlaštenje

Izvlaštenje

- Izvlaštenje (eksproprijacija) – pravni institut pomoću kojega država (javna vlast) autoritativnim zahvatom u imovinska prava određenih subjekata 1) oduzima ili 2) ograničava ta prava u svoju korist ili korist drugih subjekata uz uvjete propisane normama važećeg pravnog poretka.
- Izvlaštenju se pristupa ako se isti cilj ne može postići blažim sredstvima (nagodba) – alternativno.

Izvlaštenje

- Zakonodavni okvir:
 - Mogućnost oduzimanja ili ograničenja vlasništva predviđena je i Ustavom Republike Hrvatske: "... moguće je zakonom u interesu Republike Hrvatske ograničiti ili oduzeti vlasništvo uz naknadu tržišne vrijednosti".
 - U skladu s navedenim ustavnim pristupom donesen je i poseban Zakon o izvlaštenju i određivanju naknade (NN 74/14).

Izvlaštenje

- Predmet izvlaštenja – prema Zakonu o izvlaštenju predmet izvlaštenja može biti samo nekretnina (iznimke: Zakon o očuvanju kulturnih dobara!)
- Razlozi izvlaštenja – nekretnina se može izvlastiti kada je to potrebno radi izgradnje građevina ili izvođenja radova u interesu Republike Hrvatske i kada se ocijeni da će se korištenjem nekretnine, za koju se namjerava predložiti izvlaštenje, u novoj namjeni postići veća korist od one koja se postizala korištenjem te nekretnine na dotadašnji način.

Izvlaštenje

- Razlozi izvlaštenja (novo):
 - za potrebe izgradnje drugih građevina ili izvođenja drugih radova određenih Uredbom Vlade RH od državne i područne (regionalne) važnosti ili radi provedbe strateških projekata koje je Vlada RH proglasila strateškim investicijskim projektima
- sukob privatnog i javnog (!) interesa

Izvlaštenje

- U tom se smislu nekretnina može izvlastiti radi izvođenja radova ili izgradnje građevina gospodarske infrastrukture, zdravstvenih prosvjetnih i kulturnih objekata, prometnih, telekomunikacijskih objekata, objekata za potrebe hrvatskog pravosuđa, vojske i policije, eksploatacije rudnog blaga i dr.
- Korisnici su izvlaštenja fizičke ili pravne osobe.

Izvlaštenje

- Vrste izvlaštenja:
 - Potpuno izvlaštenje – prestaje pravo vlasništva (kao i druga prava) prethodnog vlasnika na izvlaštenoj nekretnini te nekretnina postaje vlasništvo osobe u čiju je korist izvlaštenje provedeno (korisnika izvlaštenja).
 - Nepotpuno izvlaštenje – ograničava se pravo vlasništva na izvlaštenoj nekretnini i takvo se izvlaštenje javlja u dvama oblicima kao a) služnost ili b) zakup.

Izvlaštenje

- Privremeno uzimanje zemljišta u posjed – kada je u pitanju susjedno zemljište koje je potrebno za smještaj radnika, strojeva i sl. radi izgradnje objekata ili izvođenja radova od interesa za Republiku Hrvatsku.
- Ukida se čim prestane potreba zbog koje je određeno, odnosno do završetka radova na glavnom objektu.

Izvlaštenje

- Faze izvlaštenja:
 1. utvrđivanje interesa Republike Hrvatske za izgradnju objekta ili izvođenje radova
 2. provođenje postupka izvlaštenja i donošenje rješenja o izvlaštenju
 3. isplata naknade za izvlaštenu nekretninu

Izvlaštenje – 1. faza

- Utvrđivanje interesa Republike Hrvatske – odluku donosi Vlada RH na prijedlog korisnika izvlaštenja po prethodno pribavljenom mišljenju saborskih odbora za prostorno uređenje i unaprjeđenje gospodarskog života.
- Smatra se da je interes RH utvrđen ako je posebnim zakonom propisana izgradnja određenih objekata ili izvođenje radova u interesu RH te kod strateških projekata.
- Navedena odluka objavljuje se u Narodnim novinama (akt vladanja).

Izvlaštenje

- Pripreme radnje – radi izrade investicijskih elaborata, podnošenja prijedloga za utvrđenje interesa RH ili podnošenja prijedloga za izvlaštenje može se dopustiti korisniku izvlaštenja (temeljem zahtjeva) da na određenoj nekretnini provede potrebne pripreme radnje – nikako izvođenje građevinskih i njima sličnih radova.

Izvlaštenje – 2. faza

- Prije prijedloga za izvlaštenje korisnik mora pokušati sporazumno steći pravo vlasništva (dokaz pokušaj dostave pisane ponude!).
- Prijedlog za izvlaštenje – podnosi korisnik izvlaštenja nakon što je prema odredbama Zakona utvrđen interes RH za izgradnju objekta ili za izvođenje radova.
- Rok je za podnošenje prijedloga za izvlaštenje dvije godine od objave Odluke Vlade RH.

Izvlaštenje – 2. faza

- O izvlaštenju odlučuje:
 - u prvom stupnju Ured državne uprave nadležan za imovinsko-pravne poslove u županiji, odnosno gradski ured Grada Zagreba nadležan za imovinsko-pravne poslove;
 - u drugom stupnju odlučuje ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa.
- Sudska zaštita – upravni sudovi

Izvlaštenje – 2. faza

- O izvlaštenju odlučuje:
 - u prvom stupnju ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa kada se provodi postupak izvlaštenja radi izgradnje građevine ili izvođenje radova za koje je Vlada donijela odluku o proglašenju strateškog projekta RH
 - nema mogućnosti žalbe
- Sudska zaštita – upravni sudovi

Izvlaštenje – 3. faza

- Pravo na posjed izvlaštene nekretnine – danom pravomoćnosti rješenja o izvlaštenju, pod uvjetom da je isplatio naknadu bivšem vlasniku, a ako nije, pravo na posjed stječe tek isplatom.
- Bitna pretpostavka – istovremenost isplate s izvlaštenjem.
- Naknada – u visini tržišne vrijednosti nekretnine.

Izvlaštenje – 3. faza

- Naknada:

- druga odgovarajuća nekretnina koja odgovara tržišnoj vrijednosti prethodne i koja omogućava iste uvjete korištenja
- naknada u novcu (tržišna vrijednost nekretnine u trenutku donošenja prvostupanjskog rješenja – određivanje iznosa?)

Izvlaštenje – 3. faza

- Načini određivanja naknade:

1. Određivanje naknade nagodbom – do donošenja rješenja korisnik izvlaštenja i vlasnik nekretnine mogu sklopiti nagodbu koja mora sadržavati oblik i visinu naknade te rok do kojeg je korisnik izvlaštenja dužan ispuniti obvezu u pogledu naknade. Postupak izvlaštenja se obustavlja.
2. Određivanje naknade rješenjem kojim se prihvaća prijedlog za izvlaštenje. U rješenju se mora navesti obveza korisnika izvlaštenja glede naknade i rok za ispunjenje.

Izvlaštenje

- Nepotpuno izvlaštenje:

- služnost – iznos za koji je umanjena tržišna vrijednost nekretnine
- zakup – zakupnina po tržišnoj cijeni

Izvlaštenje

- sufinanciranje javnogopravnog tijela u postupcima izvlaštenja – sporazum?!
- U žalbenom postupku vlasnik nekretnine snosi troškove neuspjele žalbe.
- Vrijednost je spora neprocjenjiva?!
- Registar izvlaštenih nekretnina (nadležno Ministarstvo za poslove pravosuđa)

Pitanja za ponavljanje

1. Što je izvlaštenje?
2. Je li moguće izvlastiti pokretninu? Pojasnite.
3. Koja je razlika između potpunog i nepotpunog izvlaštenja?
4. Opišite postupak izvlaštenja.
5. Kako se (u kojem obliku) može dati naknada za izvlaštenu nekretninu?
6. Pojasnite što znači da je Odluka o utvrđivanju interesa Republike Hrvatske akt vladanja.
7. Tko je sve stvarno nadležan za odlučivanje o izvlaštenju u prvom stupnju?
8. Koji sudovi osiguravaju pravnu zaštitu u postupcima izvlaštenja?

Popis upotrijebljene literature i pravnih propisa

1. Babac, B.: Upravno pravo, Manualia Universitatis Studiorum Oesekiensis, Osijek, 2004.;
2. Borković, I.: Upravno pravo, Narodne novine, Zagreb, 2002.;
3. Đerđa, D.: Upravni ugovori u hrvatskom pravu, Novi informator br. 5809, Zagreb, 2009.;
4. Harašić, Ž.: Zakonitost kao pravno načelo i pravni argument, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 47, 3/2010., str. 745.-767.;
5. Hartley, T. C.: Temelji prava Europske zajednice, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2004.;
6. Ljubanović, B.: Upravni ugovori i upravno sudovanje Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 47, 1/2010., str. 37.-52.;
7. Kriletić, M.: Slobodna ocjena u poreznim stvarima Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Vol. 33, br. 1/ 2012, str. 251.-272.;
8. Peček, R.: Zakon o izvlaštenju i određivanju naknade, tekst Zakona s napomenama i komentarom, Novi informator, Zagreb, 2015.;
9. Zakon o državnim maticama, Narodne novine broj 96/93, 76/13;
10. Zakon o državnim službenicima, Narodne novine broj 92/05, 140/05, 142/06, 77/07, 107/07, 27/08, 34/11, 49/11, 150/11, 34/12, 38/13, 37/13, 1/15, 138/15;
11. Zakon o državnoj komisiji za kontrolu postupaka javne nabave, Narodne novine broj 18/13, 127/13, 74/14;
12. Zakon o izvlaštenju i određivanju naknade, Narodne novine broj 74/14;
13. Zakon o javnoj nabavi, Narodne novine broj 120/16;
14. Zakon o javno-privatnom partnerstvu, Narodne novine broj 78/12, 152/14;
15. Zakon o koncesijama, Narodne novine broj 143/12;
16. Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi, Narodne novine broj 33/01, 60/01, 129/05, 109/07, 36/09, 125/08, 36/09, 150/11, 144/12.;
17. Zakon o matičnom broju, Narodne novine broj 9/92, 66/02;
18. Zakon o općem upravnom postupku, Narodne novine broj 47/09;
19. Zakon o osobnoj iskaznici, Narodne novine broj 62/15;
20. Zakon o osobnom imenu, Narodne novine broj 118/12;
21. Zakon o osobnom identifikacijskom broju, Narodne novine broj 60/08;
22. Zakon o pravu na pristup informacijama, Narodne novine broj 25/13, 85/15;

23. Zakon o prebivalištu, Narodne novine broj 144/12, 158/13;
24. Zakon o pučkom pravobranitelju, Narodne novine broj 76/12;
25. Zakon o putnim ispravama hrvatskih državljana, Narodne novine broj 77/99, 33/02, 133/02, 48/05, 74/09, 154/14, 82/15;
26. Zakon o referendumu i drugim oblicima osobnog sudjelovanja u obavljanju državne vlasti i lokalne i područne (regionalne) samouprave, Narodne novine broj 33/96, 92/01, 44/06, 58/06, 69/07, 38/09, 100/16;
27. Zakon o strancima, Narodne novine broj 130/11, 74/13;
28. Zakon o sustavu državne uprave, Narodne novine broj 150/11, 12/13, 93/16, 104/16;
29. Zakon o upravnim sporovima, Narodne novine broj 20/10, 143/12, 152/14, 94/16;
30. Zakon o ustanovama, Narodne novine broj 76/93 , 29/97, 47/99 i 35/08;
31. Zakon o Vladi Republike Hrvatske, Narodne novine broj 150/11, 119/14, 93/16;
32. Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine broj 56/90, 135/97, 113/00, 28/01, 76/10 – pročišćeni tekst, 5/14;
33. Ustavni zakon o Ustavnom sudu Republike Hrvatske, Narodne novine broj 99/99, 29/02;